

ლევან სანიკიძე

იქმენის საქართველო! ანუ წამება ქეთევან დედოფლისა

ტრაგედია
პროლოგითა და ხუთი მოქმედებით

მოქმედნი:

ქეთევან დედოფალი
გიორგი სააკაძე
თეიმურაზ მეფე
შაჰ აბასი
იმამყული-ხან უნდილაძე
აბდია
თინათინი
პიეტრო დელა ვალე
არაქელ დავრიფეცი
ისქანდერ მუნში

პროლოგი

პიეტრო დელა ვალე, არაქელ დავრიფეცი და
ისქანდერ მუნში

პიეტრო. ჩვენ ვართ მემისტორიენი, მე — პიეტრო დელა ვალე, იტალიელი.
არაქელ. მე — არაქელ დავრიფეცი, სომეხი.
ისქანდერ. მე — ისქანდერ მუნში, სპარსელი.
პიეტრო. და სამივე მომსწრენი ვართ იმ ამბებისა, რასაც ჩვენ თვითონ აქვე მოგითხრობთ.
ისქანდერ. და ყოველივეს მოგითხრობთ ჩვენი სინდისით, ანუ მემისტორიის სინდისით.
არაქელ. ანუ სინდისით ამა ამბავთა გმირებისა.
პიეტრო. მაგრამ გმირების სინდისში არ ჩავერევით.
ისქანდერ. არც გვაქვს უფლება.
არაქელ. მაგრამ სინდისთან სინდისით გასაუბრების უფლება აქვს მემისტორიეს.
პიეტრო. ეგ თავისთავად, ოღონდ გასიტყვება და

განსჯა ჩვენი იქნება სრულიად მიუდგომელი და მიუყვებელი. მემისტორიეს ნება არა აქვს მის გრძობებს, მის სიყვარულსა თუ სიძულვილს დაუმორჩილოს სინამდვილე. მაგალითად, ისქანდერ მუნში! არ უყვარს გიორგი სააკაძე, არაკელ დავრიფეცი კი უფრო აბასი არ ეხატება გულზე...

ისქანდერ (აწვევტიებს). ისევე, როგორც შენ, ევროპელს, გულზე არ გახატია აწიელი მამადიანი.
არაქელ. შენ მაინც გამორჩევით გძულს ქრისტიანები, მით უფრო ქართველები და სომხები.

ისქანდერ. მძულს, ქრისტიანობისთვის მძულს და არც ვმალავ, მაგრამ მემისტორიეს სინდისისთვის მე არასოდეს მიღალატნია. ქართველები ხომ ქრისტიანები არიან, და მაგარი ქრისტიანებიც, მაგრამ მაინც აი, რა ჩავერე მე ჩემს წიგნში. „ქვეყნის დამამშვენებელი აბასის ისტორიაში“. აბა, უსმინეთ (კითხულობს): „საქართველოს მთელი ხალხი, ყოველი კაცი და ყოველი ქალი, იქაური ჰავა-ჰაერის სინაზის გამო, ნატოფ დაწვთა და ლოჯათა სიტურფითა და სინარნარით, ნაკუთებისა და ხელების მოხდენილობით, ყველა სხვა ადგილთა და ქვეყანათა ხალხებს სჯობია, საქართველოს ვერ შეედრება, სწორედ ქართველთა სამშობლოზე შეიძლება ითქვას ეს ლექსი:

ყოველ წუთში თითო იესო დაიბადება,
ყოველ სახლში იესოს მშობელი მარიაში
ჩასახლებულა“.

(კითხვა დაასრულა) ახლა რას იტყვით?

პიეტრო. დიდებულად და სრულის სიმართლით დაგიწერია. უამისოდაც ჩვენ მუდამ გვწამდა შენი. ვითარცა სახელოვანი ეპითალმურლის, ისქანდერ მუნშის კეთილსინდისიერებისა. (არაქელს მიუბრუნდა) ასე არ არის, არაქელ?

არაქელ. პო, ასე უნდა ვირწმუნოთ.

პიეტრო. მაშ, ჩვენ სამივემ კარგად ვიცით, ნება არა გვაქვს ჩვენი გულის ხატის მიხედვით დავხატოთ იგი, რაიც სინამდვილეს თავისი ხატით დაუხატავს.

არაქელ. დიახ, არა გული, არამედ მკაცრი გონება და სუფთა სინდისი იქნება პირუთვნელად აღმნუსხველი სინამდვილეში მომხდარი ამბებისა. აკი მეც ასე დავწერე ის საშინელებანი, რაც შაჰ აბასმა თავს დაატება დიდებულ კახეთს...

ისქანდერ. (აწვევტიებს) აი, ეგ კი ვერაფერი სიმართლეთა მემტიანისა, რადგან ის უბედურებანი შაჰ აბასმა კი არა, გიორგი სააკაძემ დამართა კახეთს.

არაქელ. მოიცა, გიორგი სააკაძე რა შუაშია?

ისქანდერ. იმ შუაშია, რომ სწორედ სააკაძემ წააქეზა შაჰ აბასი კახეთის ასახორბლად.

არაქელ. მეკვირს და გამკვირვებია, ჩემო ისქანდერ, ეგ თქვენი შაჰ აბასი თუ ასე წარამარა წასაქეზებელი და ყოველი კარისკაცის სათამაშო ტყინაა, მაშინ ალლაჰის ტოლა ღმერთად რაღად აცხადებთ?

პიეტრო. ნუ გაცხარდებით, სამივე აქ ვართ, სამივე მივეყვით ამ საშინელი დროის მსვლელობას და ერთმანეთის თანადგომით დავადგინოთ ქვეყნარტობა.

ისქანდერ. ანუ, რა მოხდა მაშინ.

არაქელ. დიახ, დიახ, რა სდებოდა, როგორ ხდებოდა და რა მოხდა მაშინ.

პიეტრო დელა ვალე ზის და წერს. შემოდის თინათინი.
თინათინ. პიეტრო!
პიეტრო. ოო, მარიუჩა!
თინათინ. შენ სულ დაივიწყე ჩემი ქართული სახელი.

პიეტრო. არ დავივიწყე — თინათინ! მაგრამ იყოს ამ ქვეყანაზე მარიუჩა — მე რომ დაგარქვი. თინათინ. შენ რომ დამარქვი, მარიუჩა, მარიუჩა! კარგი, იყოს, შევეჩვევი, და... შევიყვარებ.

პიეტრო. შევიყვარებო?!
თინათინ. ჰო, მიყვარს კიდევაც.
პიეტრო. რა, და ვინ გუყვარს?
თინათინ. ის, რაც და ვინც მენატრება.

პიეტრო. რა გენატრება, თუ შეგიძლია რომ გამოიხილო?
თინათინ. დაბრუნება ჩემს სამშობლოში.

პიეტრო. რა დაგრჩენია შენს სამშობლოში, შე საბრალო, ობოლო გოგო? მამა და ძმები სარსებდებო — მა ამოგიწვიტებს, დედაც თურმე მათ ჭარხს გადააყვანა. თინათინ. ყოველ დამე დახილო მესმის საქართველოდან.

პიეტრო. ვისი ძახილი?
თინათინ. არ ვიცი, ალბათ თვითონ საქართველოსი.

პიეტრო. საოცარია, რატომ მე არ მესმის ძახილი ჩემი იტალიისა?

თინათინ. არ გესმის იმიტომ, რომ იცის შენმა იტალიამ, ისედაც რომ მალე დაუბრუნდები. ხოლო მე ჩემს საქართველოს ალბათ ვერასოდეს... (ტირის).

პიეტრო. ნუ ინებებ, ჩემო პატარა. არ გვადრება, ვაჟაცო ქალო, ქართველო ქალო... აი, მე შენ რა წაგიტოხო, რა წერილი გვწავნი იტალიაში.

თინათინ (გამოცოცხლდა). წერილს?
პიეტრო. ჰო.

თინათინ. ძალიან ლამაზია?
პიეტრო. წერილი?

თინათინ. არა, ის ვისაც წერილს უგზავნი.

პიეტრო. ჰოო, კი, ძალიან ლამაზი.

თინათინ. რა ჰქვია?
პიეტრო. რომის პაპი.

თინათინ. რომის პაპი?!
პიეტრო. ჰო, ჩვენი სულიერი მამა და უფალი, უნეტარესი ურბანუს მერვე.

თინათინ. ჰოოო... აბა, წამკითხებ!

პიეტრო. (კითხულობს და კითხვის ეკის თანდათან ბნულდება. თინათინის სახე უჩინარდება, მხოლოდ პიეტროს სახე რჩება სანთლის ბაკით ვარემოსილი). „უნეტარესო მამაო! ქვეყანა, რომელსაც დღეს ჰქვია საქართველო, შეიცავს ყველა იმ მხარეს, რომელთაც ძველი ხალხები უწოდებდნენ კოლხეთს და იბერიას; ამ ქვეყანას, რომელსაც ჩვენი უფუოდებთ ჭორჩაის და იპაურები კი საქართველოს, უწინ მჭლოდა მხოლოდ ერთი მეფე, ხოლო ახლა...“

შაჰ აბასი. (აწყვეტინებს, მკეპარე ხმით)... ხოლო ახლა ჩემია საქართველო!

შაჰ აბასი. დახი, ჩემო, ჩემი, საქართველო!

პიეტრო. მაგრამ ქართველები თუ ფიქრობენ ასე?

შაჰი. რას თუ ფიქრობენ ქართველებიო?

პიეტრო. რომ მართლა შენია საქართველო.

შაჰი (ფიქრის შემდეგ). რომელ ქართველთა ფერს გულისხმობ შენ?

პიეტრო. ყოველ ქართველთა.

შაჰი. მაინც უფრო რომელთა: იქ — სპარსეთისა?

პიეტრო. შენ რა გინდა თქვა, რომ — იქ, საქართველოში მსხობრები ქართველები და აქ, ისფაჰანში მსხობრები სხვადასხვანაირად აზროვნებენ?

შაჰი. მაშ, როგორ — ქრისტიანი და მამანდიანი ქართველნი ერთნაირად იაზროვნებენ?

პიეტრო. ეს არ უნდა დაგვაიწყდეს, რომ ქრისტიანი ქართველი მამანდიან თანამომემს „გათათრებულს“ ეძახის, აგერ, ოთხასი წელიწადი.

შაჰი (აწყვეტინებს). დაე, ეძახოს! და ის რომ „გათათრებულს“, „გადაგვარებულს“ და „გადარქულიბულს“ ეძახის, სწორედ მანაირი ქართველი მიმანია მე ნამდვილ და უკეთეს ქართველად.

პიეტრო. ნუ მაწყვეტინებ, ხელმწიფეო. დიდი ხარ შენ, იქნებ დიადიც, ირანის ლომო, მაგრამ მესიტრონიეს სინდისზე მაღლა თვით ალექსანდრე მაკედონელიც ვერ ააბიჯებს... ისევ ჩვენს სათქმელს დაეუბრუნდეთ: ქრისტიანი ქართველი მამანდიან თანამომემს „გათათრებულს“ ეძახის, მაგრამ ახლა იმ „გათათრებულის“ გულშიც ჩაიხედე.

შაჰი. მე გულს არ ვეძებ, მე ვეძებ საქმეს. ხოლო საქმით დღემდე ყველა გამამანდიანებული ქართველი ჩემი ერთგულია.

პიეტრო (გაეცინა). გულს არ ვეძებო და იქვე ერთ-გულიაო!

შაჰი. სიტყვის თამაშს თავი დანებებ, იტალიელო, ძალიან კარგად გვისმის, რასაც ვამბობ.

პიეტრო. შენ ამბობ, საქართველო ჩემი არისო.

შაჰი. სწორედ!

პიეტრო. მაგრამ იგივეს ამბობს თურქეთი.

შაჰი. თურქის სისხლი ბევრი შეგვხვი და ბევრს კიდევ დავლევ, ხოლო საქართველო ჩემია-მეთქი!

პიეტრო. ჩემო, ჩემოო — გაიძახით — აქეთ სპარსეთი, იქეთ თურქეთი, არ შეიძლება, რომ საქართველო არავისი არ იყოს და თავისთვის იყოს?

შაჰი. მაგრამ შენ გაიწვილება კიდევ ერთი ნერწყვობრებული მოხურენ საქართველოსი.

პიეტრო. უუქველად რუსეთს გულისხმობ.

შაჰი. სწორედ.

პიეტრო. მაგრამ რუსეთი ეგრე როდი იძახის, როგორც თქვენი, სპარსეთი და თურქეთი.

შაჰი. აბა, უფრო ნათლად მოთხარი!

პიეტრო. თქვენ გაიძახით, საქართველო ჩემი იყოსო, ჩემი, ხოლო რუსეთი — საქართველო ჩემთან იყოსო, ჩემთან.

შაჰი. მერე, ძალიან დიდი განხვავებაა?

პიეტრო. შენ, ქართულის დიდებულ მოკოდნეს, ბებოთ ქართველს და, იმ ბებამ რომ თავის კალთაში ენა ქართულად ამოგიდგა — არა მგონია, „ჩემი“ და „ჩემთან“ ერთმანეთისგან ვერ განახვავო.

შაჰი. შენ ბებიაჩემს თავი დანებებ და იმას დაუკვირებ, ვითომ ჩრდილოეთ დათვის დემოიეს ჩვენს, სახმრეთელი მგლების უშოლზე რით არის უმჯობესი? ვითომ მისი ყალბი, ფარისევლური „ჩემთან ყოფნა“, თუ „ჩემთან ერთად თანარსებობა“ — ჩვენს აშ-

კარა და ვაჟაკურ აღიარებას მართლა სჯობია?

პიეტრო. გაჩნია, ვისთვის „სჯობია“?

შაპო. თუნდაც საქართველოსთვის.

პიეტრო. რუსები და ქართველები ქრისტესმიერ ძმები არიან და ძმანი თუ რაიმეზე წაიცილებიან, სვეის ჩაურევლად ძმანი თვითონვე შერიგდებიან, სხვის ჩაურევლად-მოქო.

შაპო. ჩემი ცხოვრების აზრიც ეგ არის — რუს-ქართველთა ქრისტესმიერი ვითომ-ძმობა აღკვეთილად მის სანაცვლოდ ქართველ-სპარსელთა მამამ-ლიანური ძმობა ავაშენო.

პიეტრო (უცებ ჩამოართვა). ჰო და, მაგ აზრის აზრი კიდევ ის გახლავს, რომ ქართველები ქართველობიდან გადააჭიშო.

შაპო. მე ეგ არ მითქვამს.

პიეტრო. არ გითქვამს და სიტყვით არ ახმელთორემ გულით სულ მაგას ფიქრობ.

შაპო. საიდან იცი?

პიეტრო (ღმილით). მე ხომ შეისტორიეს სინდისი და შენი ფიქრის ტუპის ცალი ვარ.

შაპო (ფიქრის შემდეგ). მომხსინე შენ, ცბიერო სულო!. (უცებ შემოდის ისქანდერ მუნში).

შაპო, ისქანდერი და პიეტრო.

ისქანდერ. დიღო შაპინშაპ, უდიდესო, ალღაპის ჩრდილო!

შაპო. რაო, ისქანდერ?

ისქანდერ. ალავერდი-ხან უნდილაძე გარდაიცვალა!

შაპო. გარდაიცვალა?! ნუთუ ასე სწრაფად? მე კი მეგონა ნელნელაობით...

ისქანდერ. როგორც ეტუბა, ძლიერი დოზით...

შაპო (აწყევტინებს). ხმა, კინტი! რა დოზა, რის დოზა!.. ოოო, ალავერდი-ხან! აფსუს, ჩემო ერთგული, ჩემთვის თავდადებულყო, დიღო ალავერდი!..

პიეტრო (თავისთვის ცალკე). ალავერდი-ხან უნდილაძე, შექმნილი შაპევანისა, ანუ სპარსეთის სამოხის ძაღვისა; შექმნილი ღულამთა ანუ ყულის გარისა, შაპის პირადი გვარდისა, თვითონ შემქმნილიც და თვითონვე სპასალარიც, ყულარადსიც. უნდილაძე — შაპის პირველი ევზირიც; პირველი მრჩეველიც, პირველი ბეგლარბეგიც. პირველი დევანბეგიც. უნდილაძე — ამწუნებელი მრავალი სახახლისა, ფუნდუქისა, ბაზრისა, გზებისა, ხიდებისა, საგანძურთა და საწიგნობელთა. ჭეშმარიტი ვიცეაოროლი არიანისა... და რაისთვის უნდა გაემეტებინა იგი მისი წყალობითვე ეგერტივად აუვავებულ შაპს?..

შაპო (მარტო). მამ, აღარ მყავს უფროსი უნდილაძე, დამრჩენ მისი შვილები. და დამარჩის გიორგი სააკაძე. ჰმ, გიორგი სააკაძე! აგერ, ათი წელიწადია, რაც საქართველოდან გადმოსხველი ჩემთან არის და მისგან თავგადასვენარი ერთგულეების მეტი არაფერი მახსოვს. მაგრამ მაინც მისი გულს სულ გახლჩილად და გაუმთლებლად მიჩვენება — ცალკე ერთგულად, ცალკე ორგულად, და მეფიქრება მე სააკაძე ამნარი: მის საქართველოს თუ უღალატა, ვითომ და რატომ, ერთხელაც არის, არ უღალატებს ჩემს სპარსეთსაც? იქნებ დადგა დრო, სააკაძეც ღუარსაბ მეფის ვაჟს ვაყაულო, იქით, მათი ქრისტიანული სამოთხისაკენ?!.. მაგრამ ვაი, რომ ძალზე დიდია სააკაძე და მეც ძალზე მჭირდება მისი სი-

დიღი... ჭერ მჭირდება... ჭერ... ძალიან... ძალიან... (შემოდის იმამ-ყული-ხან უნდილაძე).

შაპო და უნდილაძე.

უნდილაძე. დიღო შაპინშაპ! შაპო. უნდილაძე! ჩემო იმამ-ყული-ხან! ჩემო შვილო, თუ ძმავ უმრწემესო, მოდი ჩემთან, ჩამეკარ გულში, და ერთად ვითაროთ დიდებული მშობელი შენი! (მოუხვევა და აქვთინდება).

უნდილაძე. მაღლობელი ვარ, დიღო ხელმწიფე! მე მამა უკვე გამოვიტირე, ხოლო მე შენ მოგართვი ძღვევამოსილება სპარსთა მხედრობისა.

შაპო. ვიცი, ჩემო ერთგულო, ყოველივე უკვე მათუწეს დაწერილებით. მათუწეს, რომ გურჯთა და სპარსთა ჭარბით, შენის ბრწყინვალე სპასალარობით, შამიდან და ჰორმუზიდან განიდევნე ევროპელები და ამიერიდან, ისევ და ისევ შენის წყალობით, სპარსეთს სამუდამოდ გაეხსნა სამხრეთულ წვლათა კარიბჭენი. ასე არ არის ჩემო ერთგულო?

უნდილაძე. დიახ, სწორედ ასე გახლავთ, დიღო ხელმწიფე.

შაპო. მერე, მე რა დაგახვედრე სამაგიერო? მამის სიკვდილი!.. აჰა, ძმავ, აჰა ვარ, შენს წინ, და მაგებინე პასუხი!

უნდილაძე. როგორ იკადრებ, ღვთაებრივო! შაპო. მე ხომ ვიცი, ენას როგორ მოვირისინებდნენ... ვინ მოგაკლავა მამაშენი?

უნდილაძე. ვის უნდა მოეკლა, ხელმწიფეო, მამაჩემი, სიკვდილისა და განგების მტეს!

შაპო. არა, არა, შენ კი მაინც ამახ გეუბოუნენ — შამა ალავერდი-ხან უნდილაძეს გურჯისტანში გალაშქრება უბრძანა, იმან უარი გებედა და სამაგიეროდ შამისგან სიკვდილი მიიღო. უუქველად ასე გებუროდნენ, უუქველად... მამა? ხომ გითხრეს ასე, ხმ, ხომ გითხრეს? უუკაცია ხარ და ტუუილს ვერ მკადრებ, აბა თვალები გამისწორე! ხომ გითხრეს ასე, მამა შამა მოგიკლავა?!

უნდილაძე. ჰო, ასე მითხრეს. შაპო. რა, მე მისი დედა ავტირე!.. მერე, შენ დაიჭირე?

უნდილაძე. დიახ. შაპო. რაო?! უბედურო, რა დაიჭირე?!

უნდილაძე. ის, რომ მამაჩემი მოკვდა. შაპო (თითქოს დაშოშმინდა). მეტი არაფერი?

უნდილაძე. მეტი არაფერი. შაპო. აბა, თვალებში შემომხედ!

უნდილაძე. აბა, შემოგხედე. შაპო (ღიბნას უცქერის). ძლიერი თვალები გაქვს, იმამ-ყული-ხან, ძლიერი და დამარწმუნებელი, მაგრამ მაინც რა გქნა, თუ შენი კი არა, ხანდახან ჩემი თვალებისაც არ მჭერა მე.

უნდილაძე. სამაგიეროდ ჩვენ გვეჩერა შენი თვალებისა, ალღაპის ჩრდილო, მაშინაც გვეჩერა, როცა შენ თვითონ არა გჭერა.

შაპო. კარგი, კარგი, დაიჭირე. ყოველ შემთხვევაში, შენ დაიჭირე, რომ მე დაიჭირე. (ცბურად იცინის, მერე გულდინჯად და მტკიცად) ახლა კი იმის სახელი უნდა მითხრა, ვინც ვამახარობლა, მამა შამა მოგიკლავა.

უნდილაძე. მაგას კი არ გეტყვი, დიღო შაპინ-შაპ. შაპო. რაო, არ გეტყვიო?!

უნდილაძე არა.

შაპი არ მეტყვი, თუ ვერ მეტყვი?

უნდილაძე არც და ვერც.

შაპი (თავს ძლივს იკავებს). როგორ გავიგოთ ახლა ჩვენ ეს?!

უნდილაძე. ორის გაგებით, ხელმწიფო; ერთი, რომ არ მსურს დამხმარის სიბილწით შეიბილწოს სინდისი ჩემი და მეორეც — ჩემის მიწვებით კაცთშვილი არ უნდა მოკვდეს.

შაპი. მაგრამ იმ დამხმარისა, მე რომ დამამინა?

უნდილაძე. მაგრამ ის დამამინა მე ხომ არ შევისმინე.

შაპი. ნუ მეთამაშობ, უნდილაძე! შეისმინე, არ შეისმინე, რა შუაშაი! საქმე თვითონ დამამინეს ხეზა და ის უნდა მოკვდეს!

უნდილაძე. დანაშაულისათვის?

შაპი. სწორედ.

უნდილაძე. მაშინ დანგრეულა სახელმწიფო და ეგ არის!

შაპი. რაბებს როშავ, ბიკო შენ?

უნდილაძე. ბიკოო?!

შაპი. რა, გეწყინა?

უნდილაძე. მეწყინა კი არა, ძალიან გამახარე, ხელმწიფო, — მამაჩემი მქაბდა ასე, ქართულად.

შაპი. ნუ მეთამაშობი-მეთქი, გაგაფრთხილე მე შენ, ბიკო!

უნდილაძე. ერთი სიცოცხლის ფასად ეკ პილის შენთან თამაში, ხელმწიფო.

შაპი. გავათამამე მე შენ!

უნდილაძე. დიახ, დიახ, შენ გამათამამე, შენ!

შაპი. გეყოფა ახლა! სიტყვას ბანზე ნუ მოგდებ და დასახელე ის დამხმარი, ის დამხმელძალი!

უნდილაძე. კარგი რა, ხელმწიფო, ამდენი დამხმარის გარს გარტყია და...

შაპი (აწყვეტივნებს). არავითარი დამხმარისი მე მხოლოდ მსტოვრები შეუვს, ეგ არაა ეგ!

უნდილაძე. მსტოვრები? (გაცინა, მაგრამ უშაღვე დინჯად განაგრძო) ჰო, და ეგ ერთი მსტოვარიც იპატივე ისევ შენი ერთგულებისა და სამსახურისათვის.

შაპი. მაგრამ მე რომ მიმსტოვრა?

უნდილაძე. არა, ეგ უფრო ჩემი გაფრთხილება იყო, ვიდრე, მსტოვრობა და დასმენა. მან მე გამაფრთხილა, შაპის სიტყვას არ გადახვიდე და მამის ბედი შენც არ შეიმთხვო.

შაპი. ეგ არც შენ გჯერა და არც მე. მაგრამ დე იყოს აგრე და გახსოვდეს, ეს მეორე პატიებაა.

უნდილაძე. მეორე?

შაპი. ჰო, მეორე, ხოლო, პირველი, გახსოვს შენ, რაც გაპატიე.

უნდილაძე (თითქოს წამოცდა). ისევ საქართველო!

შაპი. სწორედ გურჯისტანი! და გახსოვდეს, მესამედ ვეღარ გაპატიებ!

უნდილაძე. გასაგებია. მაგრამ მესამედაც საქართველო იქნება ჩემი ბედისწერა — საქართველოში ლაშქრობის მოავარსარდლობა?

შაპი. არა, დამწვიდეს, უნდილაძის სახელი რომ დაეარქვი, აკი დამეთარსა ლაშქრობა ჩრდილოეთისკენ.

უნდილაძე. სამაგიეროდ სამხრეთული ლაშქრობები მოსდევს იღბლიანად უნდილაძის გვარს.

შაპი. მართალია და მადლობელიც ვარ. სამხრეთული გამარჯვებისთვის. ხოლო ჩრდილოეთის გურჯისტანს... შეავს მე კაცი გურჯისტანისთვის, სისპის რომ დალევს გურჯისტანისას.

გურჯისტანის
სისპის რომ
დალევს გურჯისტანისას.

უნდილაძე. სააკაძე!

შაპი. ჰო, ჰო, რა მძულვარებით წამოაძენ!

უნდილაძე. მძულვარებით?

შაპი. ჰო, არც მიყვარს — აკი ქართველები სარა.

უნდილაძე. ვითომ მე ის მძულს?

შაპი. იმას კი ძალიან სძულხარ და, ვითომ, სააკასუხოდ, შენც რაბომ არ უნდა გძულდეს?

უნდილაძე. მე აქამდე დროც არ მქონდა, რომ სააკაძის სიძულვილზე თუ სიყვარულზე მეფიქრა.

შაპი. მმ, ერთი ამ ბიჭს დამიხედეთ. დროც არა მქონდა! ქართველები ხართ-მეთქი, თანაც ორივე დილენდი, მძღავრშტოიანინი, და როგორც ორი მუხა გვერდი-გვერდ ეგრე შეთავსდება და ბოლოს და ბოლოს ერთმანეთს კიდევ შემეხსხვრევა და შედეგწევა, იქე თქვენ — ქართველნი.

უნდილაძე. მე აქ, სპარსეთში დავიბადე და გავიზარდე. საქართველო კი თვალითაც არ მინახავს. ალბათ, ეს სისუსტეც აქედან დამეუვა, რომ სიძულვილის უნარიც თურმე არ დამყოლია.

შაპი. მაშით და დედით, ორივეს სისხლით, ქართველი ხარ, სუფთა ქართველი, და ქართული სიძულვილიც ქართულ სისხლშია.

უნდილაძე. მაშინ, ნუ მიწყენ, დაღო ზელწიფო, და აგრე რომ გავეუფო, ეს სახელმწიფო ოდენ სიძულვილზე უყოფილა დაფუძნებული. სპარსეთში ხომ იშვიათია ადამიანი, დედა ან მამა ქართველი არ მკვადებს. ასეა, დაწყებული... (სიტყვა შეუფერხდა).

შაპი. ჰო, თქვი, ნუ გეშინია, გულშეშრობით განთქმულდი... დაწყებული შაპით და დამთავრებული მეჩქრით, არა?!

უნდილაძე. მე... მაგრე თქმას არ ვაპირებდი.

შაპი. არა უშავს. აპირებდი, თუ არ აპირებდი, აგრე კი არის. მაგრამ შენ არხეინად მეყოლე, ჩემო ერთგულო იმამ-უფო, დაე იყოს ჩემი ქვეყანა საძულვილზე დამყარებული. მე ეგ კიდევაც უფრო მაიმედებს და მამხნევეს, რადღაც სწორედ სიძულვილია საფუძველია საფუძველი დაუდგრომელი მოქმედების, შრომის, ბრძოლის, მოხანწრაფვის — სიძულვილი, შურის პურით დანაპურები, და არა დონდა, უნდილი, მეტიჩაა და ქალაქუნა სიყვარული, სახელმწიფოს სიმტკიცე, სიძლიერე მისი წესრიგი ისევ და ისევ სიძულვილია, სიძულვილი და შური ადამიანთა შორის. თანაც ისეთი შური და სიძულვილი, ქართველს ქართველის მიმართ რომ უდუღს გულში.

უნდილაძე (მძიმე ღეჭობა). საშინელია, საშინელია.

შაპი. სანატრელია, სანატრელი.

უნდილაძე. სანატრელი... სიძულვილი?

შაპი. სწორედ, და ისეთი, როგორც გულში უზომიშობებს გიორგი სააკაძეს. და რომელიც მე ახლა ისე ძალიან მჭირდება!. ხოლო, შენ, იმამ-უფო-ხან უნდილაძე, შენი დიდი გამარჯვებისათვის, და ტახტისადმი ერთგული სამსახურისათვის, ამ წუთიდან ინიშნები განსვენებული მამაშენის მემკვიდრედ და დედინაცვე შენია ბეგლარბეგობა ფარსისა, შირაზისა და თავრიზისა. შენია ჩემი პირველვაზრობა, საომარ

ძალთა უმადლესი სპასადარობა და ჩემი დამცველი ყულის ჯარის ყულარადასობა, სხვა რაღა გინდა?

უ ნ დ ი ლ ა ძ ე. მეთისმეტია ყოველივე ეს, მწყალო-ბელო.

შ ა შ ი. ვიცი, ნამდვილი ქართველივით კარგი ჩაც-მა-დახურვა გიყვარს და ნება გეძლევა ჩემზე მდიდ-რულად ჩაიცვა და მოიკაშმო...

უ ნ დ ი ლ ა ძ ე. ხელმწიფეთო...

შ ა შ ი. ვიცი, ქართველობის კვალობაზე, ფულის ხარჯავ გიყვარს და ნება გეძლევა ჩემზე მეტი ფუ-ლიც დახარჯო...

უ ნ დ ი ლ ა ძ ე. ალღაპის ჩრდილო...

შ ა შ ი. მაცალე, კაცო! ვიცი წიგნებიც ძალიან გი-ყვარს და ნებას გაძლევ ჩემზე უფრო მდიდარი სა-წიგნობელი იქონიო, და კიდევ, ვითარცა ქართველს, ცისქვეშეთში ყველაფერს მაინც ქალთან ტრავალი გირჩენია და უფლებას გაძლევ, რომ შენი პარამხნა უფრო ლამაზი და ჭიშინი ხანუმებით გაავსო. ჰა, კიდევ, სხვა რაღა დარჩა?

უ ნ დ ი ლ ა ძ ე. მოგახსენეთ, რომ მეთისმეტია ყო-ველივე.

შ ა შ ი. მე დამჩრა ტახტი, და იმედია, რომ მას, ერ-თადერთს, დამინარჩუნებ.

უ ნ დ ი ლ ა ძ ე. ნუ ინებებ ჩემს დაცინვას.

შ ა შ ი. ყური მიგდე, უნდილაძე!.. მე შენ მოგეცი ყოველი ანარჩევი ჩემს სახელმწიფოში, თვინიერ შა-პის ტახტისა, და ალალი იყოს ყოველივე, დაბოლოს მე შენ მოგანდობ კიდევ ერთს, საგანგებოს, ღრმად საფიქრალს და მაღალ საწრუხავს.

უ ნ დ ი ლ ა ძ ე. მიბრძანეთ, ხელმწიფეო!

შ ა შ ი. იცოდე, საკუთრებდა არ გაძლევ, არამედ მხოლოდ განდობ, გაბარებ და უკეთუ იმის მიმართ ყოველივეს ჩემის ნებისად არ შენაკრულებ, დამიხს-სოვრე — პასუხს მიგებ შენის სიცოცხლით.

უ ნ დ ი ლ ა ძ ე. შენ ოღონდ ბრძანე, რას მანდობ და რას მაბარებ?

შ ა შ ი. ქალს.

უ ნ დ ი ლ ა ძ ე. ქალს?!

შ ა შ ი (თანდათან ექსტაზში იძირება) — წაიღო შენმა სიყვარულმა გული და სული, გავკეთე მკერდი, სასიკვდილოდ ვარ განწირული. არც მყობადი ვარ, არც ვკუთვნი არარაობას, არც მორწმუნე ვარ, არც ურწმუნო, ვარ დატაცებული.

თუ ურწმუნო ვარ, ანაფორა სად არის ჩემი, და თუ მორწმუნე — ნეტავ ჩემი რა იქნა რაჭული? არა, არც ერთი აღარა ვარ, განვუდექ ყოველს, მომედო ცეცხლი სიყვარულის, ვარ კერატომსახური. არმდენი დღეა, დავრღომილი დავიკვარ ასე, რამდენი დღეა, მოთინებდა მაქვს დეაკრული. აბას, წაიღო შენი სული ქარცეხლმა ტრფობის, წამებას შენსას აღარ უჩანს აწ დასასრული.

(ნელ-ნელა გამოერკვა) ყური მიგდე, იმამ-ყული-ხან! წელან ვამბობდი, სიძულვილი სიძტივე და სიძლიერეა მეთქი ადამიანისა. სიძულვილი აფხიზლებს, აქეზებს, ამოძრავებს და ამოქმედებს ადამიანის სულს. მეც სიძულვილით ვარ ძლიერი და ძალდა შემწვევს შევი-ძლო ყველა უკიდურესად და უკიდურესობამდე. მე შემოძლია შევიძლო და სასიკვდილოდ გავიშტო დვიძლი შეილებიც, ზოლო ცოლებზე მტკიცებაც კი

სისულელეა. მაგრამ არის ქალი, რომლის შეძურება, ვერ იქნა და, მე ვერ შევძელი. ამიტომ მე-მეშინია იმ ქალისა. იგი ჩემი ტყვეა, ჩემგან ბორკილსანი, მაგ-რამ სულ ამის ფიქრმა მომიხელა — უნდა ვიფიქრო მე ხომ არა ვარ ტყვე მისი?..

უ ნ დ ი ლ ა ძ ე. სად არის ახლა ის?

შ ა შ ი. შორაზში, შენს საბეგლარბეგოში, და შენ გაბარებ მას.

უ ნ დ ი ლ ა ძ ე. სახელი მისი?

შ ა შ ი. ქეთევან.

უ ნ დ ი ლ ა ძ ე. ქეთევან დედოფალი!

შ ა შ ი. სწორედ, ქეთევან დედოფალი... როგორც თქვენ იტყვი, ქართველები — „სპარსეთში ტყვედ წაყვანილი“... მოდი ერთი, თუ ძმა ხარ, მომიხმარე, წავილდიხოთ:

ამას ამბობდა ქართველი,
სპარსეთში ტყვედ-წაყვანილი:
რაც უნდა მტანჯო, მაწამოთ,
მაინც დავრჩები ქართველი!.

მ ო ტ მ ე დ ე ბ ა მ ე ო რ ი

ქეთევან დედოფალი მაცხოვრისა და ღვთისმშობლის ხატთა წინაშე. კითხულობს ფსალმუნს.

ქ ე თ ე ვ ა ნ. „რად შეზარებ ხარ, სულო ჩემო, ანუ რად შემამარწუნებ მე?..

რად შემამარწუნდა ძვალნი ჩემნი?..
და შენ, უფალო, ვიდრემდის?..
რაისთვის ერმან ჩემმან იზრახა ცუდი?..
რაისთვის შესკამენ გოგი და მაგოვ ერსა ჩემსა საქმელებრ, პურებრ?...
ვიდრემდის, უფალო, დაგვივიწყებ ჩვენ სრულიად?..
ვიდრემდის გარემოიკვევ პირსა შენსა ჩვენგან?..
ვიდრემდის ამაღლებდის მტერი ჩვენი, გოგი და მაგოვ, ჩვენ ზედა?...
განიღვიძე, რად გვიხავს, უფალო?...“

(შემოდის თინათინი).

ქეთევანი და თინათინი.

თ ი ნ ა თ ი ნ. ჩემო დედოფალო! (მუხლებზე ეხვევა).
ქ ე თ ე ვ ა ნ ი. ოო, ჩემო ღამაზო, თინათინ! „თინა-თინ მზესა სწუნობდა, მაგრამ მზე თინათინობდა“.

თ ი ნ ა თ ი ნ. ის კი მართუხას შეძახის.
ქ ე თ ე ვ ა ნ. მართუხას? ვინ გეძახის?
თ ი ნ ა თ ი ნ. ის.

ქ ე თ ე ვ ა ნ. ვინ „ის“?
თ ი ნ ა თ ი ნ. ის... პეტრო.

ქ ე თ ე ვ ა ნ. ააა, შენი პეტრო?
თ ი ნ ა თ ი ნ. ჩემი? რა ჩემი? რატომ ჩემი?
ქ ე თ ე ვ ა ნ. აა, თვალბეზი შემომხედე!
თ ი ნ ა თ ი ნ. უი, ვინ გითხრა, დედოფალო?

ქ ე თ ე ვ ა ნ. მაგ თვალბემა.
თ ი ნ ა თ ი ნ. უი, დედილო, თვალბემა გითხრა, ამ თვალბემა?

ქ ე თ ე ვ ა ნ. სწორედ მაგ თვალბემა მიოხრა მი.
ხოლო, იმან რა გითხრა შენ?
თ ი ნ ა თ ი ნ. იმან — ცოლად წამომეყვიო.
ქ ე თ ე ვ ა ნ. წამომეყვიო?

თინათინ. არა, წამოშვევიო კი არა... უნდა წამოშვევიო.

ქეთევან (ილიმება). ეგ ხომ სულ ერთია, ქალო. თინათინ. ქალო? მე უკვე, განა, ქალი მეთქმის? აბა, ჩემთვის გათხოვება ადრე არ არის?

ქეთევან. რამდენი წლის ხარ, ჩემო გოგო? თინათინ. თოთხმეტისა.

ქეთევან. ოჰო, ადრე კი არა, დაბერებულხარ და ეგ არის! (იციინს. უფერებს).

თინათინ. დედოფალო... ხომ არ მიწყენ, რომ შეგეკითხო?

ქეთევან. აბა, მკითხე! თინათინ. შენ... რამდენი წლასა გათხოვდი?

ქეთევან. ჰაი, შე ქინკა! მე აღარ მახსოვს. თინათინ. არა, არა... მითხარი რა!

ქეთევან. მე არ გავთხოვდი. თინათინ. მაშ, აბა, როგორ?

ქეთევან. მე გამაზოხვეს. თინათინ. მერე, მაინც... რამდენი წლისა?

ქეთევან. თორმეტისა. თინათინ. აბა, მთლად ბავშვი არც შენ ყოფილხარ... (გზგვავა)

ქეთევან. (საცილის შემდეგ) ძალიან უყვარხარ? თინათინ. ვის, დედოფალო?

ქეთევან. როგორ თუ ვის? თინათინ. მე არ ვიცი, რომელზე მკითხავ?

ქეთევან. ერისა, ამ ჩემს ქალბატონს დამიხედეთ! იმ იტალიელ კაბუკის გარდა, კიდევ სხვა ვინმეც ვიგულისხმობ?

თინათინი. ჰო, პიეტროს მე ძლიერ ვუყვარვარ და აკი ცოლობაც მთხოვა.

ქეთევან. ხოლო, შენ?

თინათინ. მე პიეტროზე მეტად სხვა შემიყვარდა. ქეთევან. ვინ?

თინათინ. პაატა. ქეთევან. ძე გიორგი სააკიანისა?

თინათინ. სწორედ იგი. ქეთევან. ღმერთო ჩემო!

თინათინ. აბა, რა ვქნა და როგორ მოვიქციე? ქეთევან. მაშ, პიეტრომ გითხრა, ცოლად წამომიყუე, არა?

თინათინ. ჰო, ასე მითხრა. ქეთევან. ხოლო, პაატამ რაღა გითხრა?

თინათინ. სულზე უტკებსოო, — ასე მითხრა. ქეთევან. მერე, შენ რა უთხარი?

თინათინ. რომელს? ქეთევან. პიეტროს.

თინათინ. არაფერი. ქეთევან. პაატას?

თინათინ. დეარაფერი. ქეთევან. ღმერთო დედებულო, და შენ, წმიდაო ღვთისმშობელო მარიამ!

თინათინ. ჰო და, აი, მითხარი დედოფალო, რა უნდა ვქნა, როგორ მოვიქციე. როგორც შენ მიბრძანებ, მეც იმას ვარჩევ.

ქეთევან. არჩევანში ჩავარდნილო ობოლო გოგო, დიდებულია შენი პიეტრო, მოხდენილი, განათლებული, განსწავლული, სუფთა და მტკიცე ქრისტიანი, თან უცხოელი, ქართველები ხომ — ოღონდ

უცხოელი ერქვას და — ყველა შინაურს თავზე შემოავლენენ. მაგრამ შენ მაინც შინაური უნდა არჩიო — პაატა სააკადე, ძალიან ღამაში, ძალიან მამაცი, ძალიან ჰკვიანი, საქართველოსთვის დამტკიცებული ღმერთისთვის მარად მლოცველი. მერე — ქართველი დედისგან ნაშობი და გაზრდილი შვილები ყოველთვის და მით უფრო ამ ღვთისმშობელს, თვითონ უბედურ საქართველოს უფრო სჭირდება, ვიდრე ბედნიერ იტალიას.

თინათინ. შენი ჰირიმე, ჩვენო ხალაყაო! ქეთევან. (განაგრძობს) ბევრი შვილი უნდა გააჩინო, ქართველი ქალო, ჩიშიანო და სათნოიანო, და აცოცხლე საქართველო მრავალშვილობით, რამეთუ ქართველი ქალის ღვაწლიერობით რძით იწყება საქართველოც და ქართულობაც. მამაკაცის გადარჩელება იმდენს ვერას დააღუბს ქვეყანას, რამდენსაც გადარჩელება და გადაგვარება დედაქალაქისა.

თინათინ. მესმის დედოფალო.

ქეთევან. (განაგრძობს) მუდამ ჩვენს სიმცირეს მივსტიროთ, მაგრამ საქართველო ღმერთმა ნუ გამარავლოს, უკეთო იქ, უპირველეს ყოვლისა და უმეტეს ყოველთა, ქართველობა არ გამრავლდება!

თინათინ. რა კარგი ხარ, დედოფალო (კოცნის), მაშ, პაატა... პაატა...

ქეთევან. ჰო, პაატა, უკეთო კიდევ მესამე არვინ გამოტყვრა. (უცებ, ჭიქულად შემოდის აბღია).

ქეთევანი, თინათინი, აბღია.

აბღია. რატომ მესამე, როცა მე პირველი ვარ? ქეთევან. შენ ვინა ხარ? გვისმენდი განა?

აბღია. საქმიანობაც ჩემი ეს არის — მოსმენაც და დასმენაც.

ქეთევან. მსტოვარი ყოფილხარ.

აბღია. თანაც მსტოვარი და უერთგულესი დულამი დიადი შამ აბასისა.

ქეთევან. აფერუმ შენს ვაჟაკობას ქართველო კაბუკო!

აბღია. მამ, ქართველო! დამითმია და თავით ფერხთამდე მიმართმევი, ვინაც ენებოს! უბედურების მტერ რა მოაქვს ჩვენთვის ქართველობას და ქრისტიანობას. რა უბედურებად აგვკიდა ღმერთმა ერთიც, შიორეც?

ქეთევან. ყრმაო ცოდილო, საქართველოდან სარსეთისკენ მომავალ გზაზე იმ ჩიტის ხმა არ შემოგესმა?

აბღია. რომელ ჩიტისა და რომელ ხმისა?

ქეთევან. „ნუ გათაორდები“, „ნუ გათაორდები“ — სათაორეთს მომავალ ყოველ ქართველს რომ ჩამოსძახის.

აბღია. არ მსმენია იმიტომ, რომ არ არსებობს.

ქეთევან. არ არსებობს შენი გულისხმის სიყურების გამო.

აბღია. ეგ ჩიტიც შენი მოგონილია.

ქეთევან. მაგრამ პაატა სააკაძეს თუკი ესმის იმ ჩიტის ხმა?

აბღია. ისიც იგონებს.

ქეთევან. რაებს რომავ, ყრმაო ერისწყეულო?

აბღია. ერისწყეულო?! ეს რაღა? მე ერისწყეულო, მამასადამე — ერისაგან დაწყევლილი, თუ დაწყევლილი ერისაგანი?

ქეთევან. სანამ ერისწყულის აზრს გაიგებდე, იქნებ გათართებული ქართველი აზრი გესმოდეს?

აბდია. შესის და მანაც არ ვიწყუნებ.

ქეთევან. გათართებული ქართველი საქართველოსთვის სისხლით თათარზე უარესია.

აბდია. დე, იყოს, რადგან ვხედავ — ქართველი კაცი სათართოში გაცილებით უფრო მეტს ფასობს ვიდრე თითოთი საქართველოში.

ქეთევან. ღმერთო ჩემო!

აბდია. საქართველოში ქართველების შურმა დამახრო, აქ კი ლაღად ვარ, ქართველობისთვის მოყვრებული და ქართველებისგან მოფარებული. ჩვენ? ღიერნი ვართ, ისე ძლიერნი, საქართველოში სიზმრადაც რომ ვერ ვიხილავდით.

ქეთევან. ვინ თქვენი?

აბდია. ჩვენ, ღულამები, ყულის ჩარი შაინშაჰისა, სულ დარჩეული ქართველები.

ქეთევან. ნაქართველარი, გადარჩულელები.

აბდია. მაგ გადარჩულელებულთა ხელშია დღეს უმალესი მბრძანებლობა და ყოველივე ანარჩევი, როგორც უნდა და რამდენიც უნდა — სახლი და აგარაკი, საღაც უნდა და როგორც უნდა, საქმელსა, სსმელი, როგორც უნდა და რამდენიც უნდა, ტანსაცმელი და ფეხსაცმელი, როგორც უნდა და რამდენიც უნდა, და ზედაც ქალი როგორც უნდა და რამდენიც უნდა, მთააშ!

ქეთევან. (ერთხანს უტყირა გავგნებულმა აბდიას, მერე ჯვარკმას მიუბრუნდა და შეჰღალდა) მაცხოვარო, როგორ შევძლო მე ისევ კაცად მოვაქციო კაცი, ზეახტავად გადაქცეული?

აბდია. (ქეთევანს ყურადღებას არ აქცევს, ჯიქურ მელის თინათინთან) მე შენს წაახვეანად მოვედი.

თინათინ. არ მომეკარო!

აბდია. აბა, წავიდეთ!

თინათინ. დედოფალი!

ქეთევან (შემობრუნდა). შენ რას ხედავ?

აბდია. ამ გოგოს იტაფიელი პატრი დასდევს.

ქეთევან. მერე, შენ ვინ მოგიხმო ქომაგად?

აბდია. ქართველი გოგოა და მეც ქართველი ვართ, იტალიელს კი რა ესაქმება?

ქეთევან. აბა, ახლა ისევ ქართველი გახდი?

აბდია. ჩვენ რჯული გამოვიცვალეთ, თორემ სისხლს რა გამოცვლის!

ქეთევან. რომ შეგძლოს სისხლსაც გამოიცვლიდი.

აბდია. მაგისა კი რა მოგახსენოთ. ჩემს სისხლს სხვა სისხლზე არ გავცვლიდი არასდროს.

ქეთევან. (თავისთვის) სჯულს ეღვევა, სისხლს არ ეღვევა, სჯული არს სული, სისხლი არს სხეული. და როგორ ვიშველო შენ, საქართველო, სულითა და სხეულით შუაგახდენილო, სულით დამოკლებული და ოდენ სხეულის აუჯავებაზე დახარბებულო?! (ისევ აბდიას მიუბრუნდა) დედა თუ ვაჟს, უმარჯილო, შენ?

აბდია. დედა მყავს, მამა არ მახსოვს.

ქეთევან. დედაც ვაწუღავ ქრისტიანობას?

აბდია. არც დედაჩემმა და არცერთი ქართველი ღულამის დეამ ქრისტიანობას არ უღალატა.

ქეთევან. მაშ, დედაც ივაჟაცეს და შვილებმა იდედაცეთ. არა?

აბდია. ეგეც შენი ბრალია, დედოფალი.

ქეთევან. ჩემი?!

აბდია. ჩენი დეები შენ შემოგცქერიან და გაძიანას: ქეთევან დედოფალი ქრისტეს მიმდევარაა. ჩვენ ქეთევანის მიმდევარები ვართ; გადაუხვევს — ჩვენც გადავუხვევთ, სწორად წავა და... (უცნაურად) დაც რომ გადავარდეს, ჩვენც მასთან ერთად გადავჩენებთო.

ქეთევან. უბედური დედაშენი! ჩემზედაც უფრო უბედური. რადგან მე, ვინც დავკარგე, ხორციით დავკარგე, დედაშენმა კი შენ, ერთადერთი შვილი, სულით დაკარგე.

აბდია. მე ვიცოდა და დედაჩემმა! ახლა კი ეს გოგო უნდა წავიყვანო.

თინათინ. მიშვედე, დედოფალი!

ქეთევან. ნუ გეშინია, ხელსაც ეტრადინ დაგაკარებს. ქეთევან. მაშ, ისევ იმ იტალიელს ამკონებთ?

ქეთევან. სჯობს, ქართველი ქალი თავისი რწმენის და რჯულის უცხოელს წაჰყვეს, ვიდრე გადარჩულელებულ და სულწაქმედი ქართველს.

აბდია. გაბრძობება არ მკლია მე, და თქვენ უარესად ნუ გამაბოროტებთ!

ქეთევან. დამშვიდდი, ყრმამო! რაკი შენ თვითონ წრფელად აღიარე, რომ იღუმალ გვისმენდი, იმ იტალიელს გვერდით, ქართველი ქაშუის გვარსა-ხელსაც გავაგონებდი.

აბდია. პაატა სააკაძე.

ქეთევან. სწორად.

აბდია. მე და პაატა მოვიგდებით.

ქეთევან. შენ ურჯული და ის რჯულიერი?

აბდია. არა, მეც ქართველი და ისიც ქართველი.

ქეთევან. ათას ექვსას წელიწადია, რაც ჭეშმარიტი ქართველობა და ქრისტიანული სარწმუნოება ერთ განთავსებულ, მთლიან სხეულად მოედინება, და მისი განკეთა, არამცთუ შენ, უშწერო თიხას და ფერფლს, არამედ ყოვლისმსახურად სიკვდილსაც აღარ ხელეწიფება. ამიტომ წადი, შვილო ჩემო, წადი და უკეთუ უყავს მობრუნება დააპირო, ჭერ სულის მობრუნება არ დაივიწყო, სულის-მეთქი! (კარებისკენ უთითებს).

აბდია. (დაბნეული) სულის მობრუნება?

ქეთევან. სწორად უთხარ, რომელიც შენთვის ღმერთს უჩუქნია, შენ კი, ხორციით გაბრძობულს, დაგეკარგა.

აბდია. დამიკარგია... რა დამიკარგია...

ქეთევან. (შეცურად) გავედ!

(აბდია გადის, ბორძიკით, გავგნებულად).

თინათინ. შენ გენაცვალე, დედოფალი, ჩემო მხსნელო, ჩემო პატრონი!

ქეთევან. კარგი, კარგი, მხოლოდ ღმერთია შენი მხსნელი და შენი პატრონიც.

თინათინ. ვიღაც მოდის, დედოფალი (გაიხედავს). მეღალატებე!

ქეთევან. ჰო, კარგი, შენ წადი (თინათინი გადის. ქეთევანი ხატთან) კვლავ მეოხებითა შენითა, ქალწულო დედაო, სძალო უსძალო! (შემოდის უნდილაძე).

ქეთევანი და უნდილაძე.

უნდილაძე. დედოფალი, ნება მომეცით, წარმოგიდგე და მოგეხალამო.

ქეთევან. ნებას ნუ სთხოვ ნებაწართმეულს. ნება ხომ გამარჯვებულის ხელთაა მუდამ.

უნდილაძე, გამარჯვებული დამარცხებულს ვერა საქობია.

ქეთევან. მე მაინც ტყვე ვარ, აგერ მათე წელიწადია, ჭერ მამაშენის, დიდი ალავერდი-ხან უნდილაძის, ახლა კი შენი მბრძანებლობის ქვეშ.

უნდილაძე. გეაჭები და გიმუდარებო, დედოფალო, ნულარი ინტეგ თვითდამდაბლებას. შენ მაღალი სტუმარი ბრძანდები ჩვენი, ჩვენ კი კრძალული მას-პინძლები. ხოლო, თუ მაინცდამაინც ტყვეობაა, ჩვენ გაზღაურებ შენი ტყვეები, ბრწყინვალე დედოფალო!

ქეთევან. მადლობელი ვარ, კეთილი ძმავო. უწინარესად, მადლობას ვიძღვი მრავალ წიგნათვის, გუშინ რომ მომძღვენეს შენგან წარმოწავნილი. წიგნი ყველაზე ძვირფასი ძღვენია, მით უფრო მისგან, ვისც თვითონ გაუხდია წიგნი ყოველ საუწიეთა შორის უძვირფასეს საუნჯედ.

უნდილაძე. მადლობისთვის მადლობითვე თუ ვიპასუხებ, უნ არის და ეგ. მაგრამ ამის შემდგომ როგორღა ენდა წარმართოს გაბაახება მე — სპარსელსა და შენ — ქართველს შორის, ეგ აღარ ვიცი.

ქეთევან. აღბათ მიმიე რამ სათქმელი გაქვს, ავად სასმენი, მაგრამ მე ჩემის თვლით მინახავს სიკვდილი ყველა ჩემი უახლოესი და უძვირფასესი ადამიანის: დედა და მამა სპარსლებმა დამხობესც, გვირგვინოსანმა ქმარმა ჩემს ხელზეზე დალია სული, მეორე შამმა ჩემს გათართებულ მახლს ქრისტიანი მამა და ძმა დაახოცინა, მას უკან შამმა შეილი დამიხრჩო, ქეთევანი, მეერ უსუსარლესი შვილიშვილები, ალექსანდრე და დევანი დამიხოცა და დამიხოცა ჩემმა ხელშივემ. ბოლოს უარესი: ოთხჯერ შეესია ჩემს კახეთს შამ ახასი, შეესია და დაამხო, ააოხრა, გაძარცვა, გადასწვა, ორახი ათახი ქართველი გაჟყვარა, კაცი, ქალი, მოხუცი და ძუძუთა ბაღლი, ერთი იმდენიც აპყარა და აქ, სპარსეთში გადმოჰყარა. და ყოველივე ამის შემდეგ, რას მტყუცი და რით დამცემ თავწარს?

უნდილაძე. ჩემთვის უკვე ცნობილი ვახდა, რომ ახალ აჯანყებას ამჟღავნებ კახეთში.

ქეთევან. (მძიმე ფიქრის შემდეგ) საიდან, ძმავო, მე აქ ვარ, კახეთი იქ არის...

უნდილაძე. ნუ იკადრებ და უარყოფას ნუ შეცდები. შენს სიმაღლეს შენსავე განთქმულ სიწრფოვებას ნუ დაუკარგავ და დამეთანხმე: ჩემმა მსტორებმა შემატყობინეს, რომ შენ უკვე გაგიგავანია ერთ-ერთი შეტაკების შენი შვილისთვის, თეიმურაზ კახთა მეფისთვის, რათა მან ისევ აიღოს ხმალი ხელში. ისევ შმოთყვანოს კახნი, თუშ-შავ-ხევსურნი და ერთ დათქმულ დღეს მოულოდნელად თავს დაუტენენ და მოუწვიტონ სპარსთა ციხიონები კახეთის მთავარ ციხეებში — ალავერდს, ბანტრიონს, თორდას, სიდანას, მაღებს, ხორნაბუჯს. რას იტყვი, დედოფალო?

ქეთევან. (საშინლად შეშრული. დიდი ხნის დუმლის შემდეგ) საიდან გაქვს, ბეგლარბეგო, შენ ეგ ცნობები?

უნდილაძე. ავი მოგახსენე, თვითონ საქართველოდან-მეთქი.

ქეთევან. და ვინ არიან ის მსტორები, შენ რომ ეგ ცნობები გამოგიგავანეს — სპარსელები თუ ქართველები?

უნდილაძე. ქართველები.

ქეთევან. (დიდი წუხილით) მამ, ისევ ახლან რისაც შემიწოდა. (ქეითიდა).

უნდილაძე. რას სტირი, დედოფალო, ქართველი კაცის შორიგ მარცხს?

ქეთევან. ქართველი კაცის შორიგ სირცხვილს. უნდილაძე. დამშვიდდი, დედოფალო.

ქეთევან. შენგან გამოგავანილი ერთი წიგნიდან მე შევტყვევ, რომ ამ ორი ათასი წლის წინათ იტალიაში ცხოვრობდა ერთი უმცირესი და უმამაცესი ტომი, სახელად მარსები, ყველა სხვა დიდ ხალხთან მარად უძლიველინი, მაგრამ ძლიუნი თვისის თავისგან. და გაისმოდა მეოქვს ქვეყანაზე ეს უცნაური მწარე სიტყვა „მარსების დამარცხება უმარსებოდ არავის ძალუძსო“. და რას მიგანიშნებს შენ, ბეგლარბეგო, ეს ნათქვამი?

უნდილაძე. ქართველების დამარცხება უქართველებოდ არავის ძალუძს.

ქეთევან. ასეა, ძმავო, ნაჯახი ხეს რას დააკლებს, თვინიერ ხის ტარის შორგებისა და მოვარგებისა!

უნდილაძე. გულის გატეხა არ დაგშვენდება, დედოფალო.

ქეთევან. ჩემი მშვენება ჩემ მარადიულ გლოვას წაჰყავს.

უნდილაძე. გთხოვ, დამშვიდდი!

ქეთევან. ჩემთვის ნუ ფიქრობ და ნუ სწუხარ, კეთილი კაცი. შენ ახლა მხოლოდ იგი მითხარ, ღონისძიებად რა განასრულე, ან რა განიზრახე, როცა კახეთის აჯანყების სამზადისი შეგატყობინეს?

უნდილაძე. ჭერ არაფერი.

ქეთევან. (გაოცდა) არაფერიო?!

უნდილაძე. ჭერ მე შენთან გამოვეშურე.

ქეთევან. ჩემთან, რისთვის, შესაპყრობად? ავიათი წელიწადი შეტყობინებ ვარ. აღბათ, უფრო ჩემ მოსაკლავად. და მეც სავსებით მშვიდად შევხვდები ჩემს აღსასრულს.

უნდილაძე. მე შენთან მოველ სათათბიროდ.

ქეთევან. (გაოცებული) სათათბიროდ?

უნდილაძე. იმათ, ვინც მე ეს ამბავი საქართველოდან შემატყობინეს, სანამ სხვასაც გააგებინებდნენ და კახთა აჯანყების სამზადისი შაშის უურამდევ მი-აღწევდეს, მანამ ჩემი რჩევაა, შენს ძეს, თეიმურაზ მეფეს სანდო კაცი გაუგავანო, რათა განწარხავაზე ხელი აიღოს და კახეთს ტყუილბურალოდ ახალი სისხლი არ აქციევინოს.

ქეთევან. (ღიბანს ვაგონებული უცქერს უნდილაძეს) იმამ-უული-ხან უნდილაძე!

უნდილაძე. გისმენ, დედოფალო.

ქეთევან. ნუთუ შენ ჩვენი ხარ?!

უნდილაძე. თქვენი არა ვარ, არამედ... (ფიქრის შემდეგ) მხოლოდ შენი, დევაბრიყო დედოფალი!

ქეთევან. მადლობელი ვარ, კეთილი ძმავო.

უნდილაძე. (მწარე სიცილით) ამიერიდან მაინც ნულარ იტყვი, გათართებული ქართველი საქართველოსთვის სისხლით თათარზე უარესიო.

ქეთევან. ვაი, რომ ერთი იშვიათის მაგალითი მთელს ერის მწარე ჭიშხს სასიკეთოდ ვერ მოაბრუნებს.

უნდილაძე. მაგის განსჯის დრო აღარ გვრჩება, დედოფალო, რადგან უარესი უნდა შეგატყობინო.

ქეთევან. ეგეც მითხარი ყოვლად მშვიდად და

დაუშოგავად, რადგან განგებობიდან ჩემთვის ჩამოსხმულ საწამლავს სხვა ვინ შესვამს?

უნდლიძე. შპის თავისი დარჩეული მხედრობა, სულ 30000 მეომარი, შვად ჰყავს საქართველოში გასალაშქრებლად.

ქეთევან (ელდანიკრაი). ღმერთო ძლიერო! (უნდლიძეს) მაგრამ თუკი მე კახეთის აჯანყებას შევკავებ?

უნდლიძე. შპი არ შეკავებს გალაშქრებას. ქეთევან. მიზანი გალაშქრებას?

უნდლიძე. კახეთის დედაბუღიანად ამოწვევდა და ქართლის დედაბუღიანად აურა და სპარსეთს გადმოსახლება. სამაგიეროდ, ქართველთაგან დაცული საქართველოში თათართა ჩასახლება.

ქეთევან. მაშინ რაღა აზრი აქვს ჩემგან კახეთში კაცის გაგზავნას და თემურაზისგან ბრძოლაზე ხელის აღება?

უნდლიძე. კაცი იმისთვის უნდა გაგზავნოთ, თემურაზმა თავი აჩანუებისგანაც შეიკავოს და ხალხიც მანამ აპყაროს და მთაში გახიზნოს, სანამ სპარსთა მხედრობა კახეთს მიასრებდეს.

(გამოჩნდა არაქელ დავრიყელი).

ქეთევან, უნდლიძე, არაქელ დავრიყელი.

არაქელ. მთავარი მართლაც ეგრეა, რაღა — ვისაც გაწვევდა ელის, მთაში შეასწროს, ვისაც სპარსეთის გადმოსახლება ელის, ეგვე ნაკლები სადარდელი. ქეთევან. როგორ, სამშობლოს დაკარგვა ნაკლებ სადარდებელი?!

არაქელ. სამშობლოს დაკარგვა მე არ მოქვამს. მე სამშობლოს ადგილის მონაცვლება ვთქვი.

ქეთევან. ეგა რაღა, სომეხო ძმაო?

არაქელ. ეგ ის გახლამს, ქართველი დედოფალი — სადც დედასახლებს ბედი შენი, იქვე გახლამს სამშობლო შენი.

ქეთევან. როგორ, ქართველის სამშობლო საქართველო არ არის, სომხისა სომხეთი, სპარსისა სპარსეთი და რუსისა რუსეთი?

არაქელ. სპარსეთსა და რუსეთსა, თურქეთსა და ფრანგეთსა და მაგნაირ დიდ-დიდებას თავი დავანებოთ და ჩვენსავით პუკურ-პუკურ ერებზედ ვთქვათ, სომხებსა და ქართველებზედა. ჩვენ სომხებს ხომ თქვენგან, ქართველი ძმებისგან ბევრი რამ გვისწავლია, აზრი თქვენც რომ ზოგჯერ ჩვენგანაც დაისწავლოთ, მახლას, არ წაგებთ, აი, თქვენ, ქართველები, ავმა ბედი თუ საქართველოდან გადაგისრება, სანამ უკანვე სამშობლოში დაბრუნდებოდით, სული ყელში ამოვადით. ჩვენ კი, სომხები, სადც ბედი გადაგვადგებს, სამშობლოსაც იქვე ვაივინეთ. აი, თუ გინდ, შპა ახასმა სომეხთთან მთელი ჯულფა დედაბუღიან აპყარა და აქ, სპარსეთში გადმოპყარა. მაგრამ ვითომ და რაო — იქ თუ ჯულფა იყო, იგივე ჯულფა აქაც ჯულფად არ ცხოვრობს?! აგრეა რაღა — სომხეთი იქნება ყველგან, სადც სომეხი დაჯდება და დამკვიდრდება. და თუ ახს ჩვენი ძმა და მეზობელი ქართველები ჩვენგან ისწავლიან, თუ არ მოიგებენ, რას წაგებენ?

ქეთევან. ისე გამოდის, შეგიძლია მთელი დედამიწე შენს სამშობლოდ გაიკუთნოს.

არაქელ. განა აგრევე არ მაინათ თქვენს წინაპრებს და საქრისტიანოს უდიდეს მამებს?

ქეთევან. ჩვენს წინაპრებს, სახედლებით რომელთა გულისხმობა?

არაქელ. ბასილი და გრიგოლ კაპადოკიელებს, ქეთევან. როგორ, განა, წმინდა მამწმინდო ბასილი და მისი ძმა გრიგოლ, ქართველები იყვნენ?

არაქელ. აგრე გახლამს. ქეთევან. ჩვენ კი არასოდეს არ გვიფიქრია.

არაქელ. არ გიფიქრიათ და არ გიძებნიათ სწორედ იმით, რომ ქართველები ხართ. თითონ განსაჯე, ბრძენო დიდოფალი: როცა უძველეს მატანეთში ამოვიკითხავო — კაპადოკიელი, იგი არ ქართველია, ან სომეხი, ან ბერძენი, ხოლო, ბასილი და გრიგოლ კაპადოკიელები რომ ბერძენები ან სომეხები ყოფილიყვნენ, იმთავითვე ამის თქმას და ჩაწერას ბერძენს და სომეხს ვინმე მოასწრებდა? ქართველი კი მაინცა და მაინც არ იცვთავს ფრჩხილებს თავისი ფეხების ჩხრეით. მაშასადამე, ბასილი და გრიგოლ კაპადოკიელი, ისე ვითარცა ნინო კაპადოკიელი, მხოლოდ ქართველები იყვნენ.

ქეთევან (ფიქრის შემდეგ). და რისთვის დაგვიჭირდა ამის გახსენება?

არაქელ. იმისთვის, რომ სწორედ ბასილი და გრიგოლ კაპადოკიელები ბრძანებდნენ ასე: ქეშარიტი ქრისტიანისთვის მამული და სამშობლო არის ყველგან, ღვთისგან ბოძებულ დედამიწაზეო.

ქეთევან. ეგვე მცირე ერების შვილთა თავის მოკუება და სხვა არაფერი. საქართველოდან გადაკარგული ქართველი კაცი დროის გარეშე ცხოვრობს: წარსული საქართველოში დარჩენია, მომავალიც იქ ეძიებს და იქ ელოდება, ხოლო მათ შორის, ძაფზე უწვრილესი აწვეო, არსებობად არც მიაჩნია.

არაქელ. პატარა ერის შვილებს სულ იმის შიში აქვთ, სიატარავე არ დაგვწამონო და გამუდმებით, მოუხვენრად მიეღობიან განადიდებისკენ, აღზევებისკენ, სხვასთან გიბრთი სხვაზე ჯობნისთვის.

ქეთევან. ვიქნები თუ არ ვიქნები ვითარცა ერი ხვალ, ზეგ, მერმისს? გადავრჩები თუ ვერ გადავრჩები? ვიარსებებ თუ ვერ ვიარსებებ? დამანებებენ არსებობას თუ არ დამანებებენ? — აი, მარადიულად შემარყეველი საფიქრალი და საკითხავი მცირერიცხოვან ერებისა.

არაქელ. სომხებისა და ქართველებისა. (გამოჩნდა პიეტრო დელა ვალ).

ქეთევან, არაქელ, პიეტრო.

პიეტრო. მოლტი პოკი, ფანო ასაი. არაქელ. ეს რას ნიშნავს, იტალიელი?

პიეტრო. ბევრი მცირე, კმნის მრავალს.

ქეთევან. ოჰო, ევროპელები მოგვანშენებენ ქართველ-სომეხთა ერთიანობას.

არაქელ (მანუჩე, თითქოს გაუსწორა). სომეხ-ქართველთა ერთიანობას.

პიეტრო (სიცილი ატყუდა). ერთიანობა ორივეს უნდა, მაგრამ იმავე ერთიანობაში ორივენი ცალკეულად პირველობას მაინც არ თმობენ: ქართველ-სომეხთაო, ამბობს ქართველი; სომეხ-ქართველთაო, უსწორებს სომეხი.

ქეთევან. ძმანი იყვენ ჰაოს და ქართლოს, მე-საფუძვლიანი სომეხთა და ქართველთა.

არაქელ. იყვენ, იყვენ, მარადი ერთობით, მანამ სანამ არ მოხდა განყოფა ქრისტეს რწმენისა.

პიეტრო. ეს მას შემდგომ, როცა სომეხმა დაიჩქარა, რომ ქრისტიე მხოლოდ ღმერთი იყო, ხოლო ქართველმა — ღმერთიც და კაციც. და ეწოდა სომეხს მონოფიზიტი, ხოლო ქართველს დიოფიზიტი.

არაქელ. ჰო, აგრე იყო, რაღა.

პიეტრო. მერე, რას მომანი გახდა ორივე ერისთვის, განყოფილება — სარგებელი თუ საზნებელი?

არაქელ. არ ვიცი, ალბათ უფრო საზნებელი.

ქეთევან. ორივე ორისთვის.

პიეტრო. როგორ?

ქეთევან. სარგებელი ორივეთვის ის არის, რომ სომეხი სომხად გამოკვეთა და ქართველი ქართველად, ხოლო საზნებელი ესე არს — გატყდა ოღიანდელი ერთმალეობა ქართველ-სომეხთა.

არაქელ. ...სომეხ-ქართველთა.

პიეტრო. მაშ, თქვენი, ორთავე ქრისტიანთა ერთად ლოცვა არ შეიძლება.

არაქელ. არ შეიძლება.

ქეთევან. მაინც შეიძლება.

არაქელ. როგორ?

პიეტრო. როგორ ილიცონ, როგორც მონოფიზიტმა და დიოფიზიტმა?

ქეთევან. არა, როგორც ქართველმა და სომეხმა. არაქელ (სიხარულით). ჰო, როგორც სომეხმა და ქართველმა.

პიეტრო. დიახ, უერთმანეთობა არ შეუძლიათ და ერთად ყოფნას ვერ ახერხებენ სომეხი და ქართველი, ქართველი და სომეხი. ყველგან ოფენდენ. ყველგან არიან და ყველგან მეწინააღმდეგე იხიან — რომსა და კონსტანტინოპოლს, იერუსალიმსა და ქაიროს, ბაღდადსა და ისლამანს. ბიზანტიაში სომეხები იმპერატორის ტახტზე დაჯდომასაც აღწევდნენ. ქართველები კი დედოფლის სარცელში ჩაწოლას, არც ერთი ბრძოლა, არცა დიდი და არცა მცირე, არ გადაუხდიათ არცა რომაელებს, არცა ბიზანტიელებს, არცა არაბებს, არცა მონღოლებს, არცა სპარსელებს და არცა თურქებს, მეწინავე სისხლმამკვეთებზე და ქართველებს და სომეხები არ გამოეთვანათ. და ისინიც იბრძოდნენ ვასაოცარი თავგანწირვით, უფრო იმის შიშით, სიპატარავე არ დაგვეწამონო ამ მსოფლიოს მუსლამანთა ვეშაპებმა. და უცხო თესლათათვის ეგზომო თავგანწირვის საფასურად სომეხები და ქართველები ღებულობდა მხოლოდ უმადურობას ღორისსულთა. ან რა ვასაკვირია, როცა ყოველთვის ასე მოსდგამს დიდსა და მცირეს უსწორო „წინასწარობა“. მაინც ორივე ერთ ღვთაებრივი მოღვაწის არასო. გაიძახიან მთელს ევროპაში: ქართველები — მარსისა, რამეთუ უმამაცესი მეომრები არიან, სომეხები — მერკურისა, როგორც უქვიანესი ვაჭრები. ამასაც ამბობენ, ქართველები დღვათბრძავ ნიჭიერნი არიან, მაგრამ დაუდევარნი, ოდენ უცხოთმოყვარენი, ურთიერთ მოკმეხენი და ურთიერთის გაუტანელნი, ხოლო სომეხები ერთმეომროს მოყვარენი და ურთიერთის გამტანნი. ქართველებს უსაზღვროდ ბევრის მოპოვება შეუძლიათ, მაგრამ მოპოვებულის მოვლა-პატრონობისა არაფერი გაეგებათ, სომეხები კი საკეთარსად თავგამოდებო პატრონობენ და სხვისგან დაუღრმად მიგდებულსა და უპატრონოსაც ეპატრონებიან. სომეხი თავდაუშოვავად, ვასაოცარი სიბეჭითით, წადნიერებით, ფრჩხილების ცვეთამდე ჩხრეკს

და ეძიებს ყოველივეს, რასაც გარდასული ისტორიის წიაღში მოხუცი ერკვა, ან რასაც შეიძლება სომეხი რქმევდეს, ან სომეხის დასრულებას მოუხერხებს. ქართველებს კი მსგავსი ჩხრეკისთვის უშეძლიათ, რადგან საკუთარი, პირველი ჩხრეკისთვისაც არა მყოფნით ეს ერთადერთი და ეგზომი „სწრაფლობა“ საწყთობით. უქვეყნად, ბევრად და მთავარი მოვლით სულ სხვანაირად წარმართებოდა სომეხები და ქართველები — ეს ორი ღვთაებრივი მოღვაწე — მუდამ ერთად ყოფნას და ერთ უღელში შემდგომ ახერხებდნენ. და გაიძახიან ქვეყანაზე მათი, ორივე მომტერენი: მადლობა ღმერთსო, რიცხვით ეგზომ მცირე და სულით ეგზომ ძლიერ ქართველებსა და სომეხებს, მართალია უერთმანეთობა არ შეუძლიათ, მაგრამ ერთიანობაც ვერა და ვერ მოუხერხებიათ.

ქეთევან. ვერ მოუხერხებიათ და იმიტომაც ვერც ერთი მთავანის, ვერცა ქართველისა და ვერცა სომხის დახსნის გზა კვლავ არა და არ ჩანს გაუმჭირვალად, კუნაეტ წყვილადში.

პიეტრო. იქნებ ევროპა?

ქეთევან. ევროპამ თავის თავს ვერ უშველია.

პიეტრო. რა ჰქონს ევროპას საშველი?

ქეთევან. მას შემდეგ სულაც ეჭირვება, რაც მან, დიდი სახელით გადიდგულეებულმა ევროპამ, ქრისტიანული სამართოს მთავარი ბურჯი, კონსტანტინოპოლი, ურჯულად და ველურ თურქებს ჩაუღო ხელში... ევროპა, გულწრფელი და გულგრილი, ნესტით აღსავე ევროპა... (პიეტრო და არაქელი გაუჩინარებულან, ქეთევანი ფიქრებშია ჩაძირული).

ქეთევანი და უნდილაძე.

უნდილაძე. დედოფალი!

ქეთევან (ნელ-ნელა გამოერკვევა). ჰო, ეს შენა ხარ, იმამ-უფლი-ხან...

უნდილაძე. როგორ ბრძანდები, დედოფალი?

ქეთევან. კარგად, რაკიდა სული ხორცისაგან ჭერ არ გაურიდა.

უნდილაძე. თითქოს ვიდაცას ესიტყვებოდო.

ქეთევან. ჰო, იყო ხილვა, და იყო ფიქრი მშობელი ქვეყნის სიბედშავისა. ახლა, შენ მითხარ, ბრძნოთ კაცო, რა დაიხსნის ჩემს საქართველოს?

უნდილაძე. და არა ჩემსას?

ქეთევან. მაგრამ მე ხომ არ ვიცი, შენ, სპარსეთის შამის შემდგომ მეორე კაცი, როგორ აღიქვამ საქართველოს — სამშობლოდ თუ საბატონოდ?

უნდილაძე (მხურვალედ). მხოლოდ სამშობლოდ! ვფიცავ ღმერთს, უჭენავს!

ქეთევან. რომელ ღმერთს, მაჰმადიანო?

უნდილაძე. ღმერთს, რომელიც ოდენ ქართულად გაიარება, ღმერთს, რომელიც მეორედ მოსვლის უამს იმეტყველებს ქართულს ენაზე!

ქეთევან (გაოცებულად და გახარებულად). ნება მომეცე, გეამბორო და-ძმის ამბორო!

უნდილაძე. დედოფალი! (ჩაღმა გადაიძრო და მუხლი მოიყარა. ქეთევანმა მუხლზე ამბოროპყო. უნდილაძემ დედოფალს კალთა დაუკოცა).

ქეთევან. ახლა ადექ, ძმო, და ერთად ვიჭრეთონი საქართველოსთვის.

უნდილაძე. ეს ახალი უბედურება უკვე კარს ადგას საქართველოს. მისი დამამხობელი სპარსული

მხედრობა, როგორც მოგახსენე, უკვე მზადაა გასა-
ლაშქრებლად, მხოლოდ სარდალს ელის და სარდალის
ბრძანებას საქართველოსკენ გასაქნებლად.

ქეთევან. სარდალად ვის ნიშნავს შაჰ აბასი?

უნდილაძე. გიორგი სააკაძეს.

ქეთევან. გიორგის?!

უნდილაძე. სწორედ.

ქეთევან. ნიშნავს, თუ უკვე დანიშნა?

უნდილაძე. ნიშნავს.

ქეთევან. მაშ, ჭირ მხოლოდ სურვილია და არა
შედეგი სურვილისა.

უნდილაძე. გაჩნია, ვის ეკუთვნის სურვილი იგი.
ქეთევან. მაგრამ იმასაც გაჩნია, ვის უპირებენ
თვის სურვილის დამორჩილებას?

უნდილაძე. მაშ, შენ, დღეოვალო, დარწმუნე-
ბული ხარ, რომ შაჰ აბასი გიორგი სააკაძეს საქარ-
თველოში გასალაშქრებლად ვერ დაითანხმებს?

ქეთევან. ჯერა, ვერ დაითანხმებს.

უნდილაძე. დაითანხმებს.

ქეთევან. ვერა.

უნდილაძე. მაგრამ შენ გავიწყდება განუზომე-
ლი პატივმოყვარეობა სააკაძისა.

ქეთევან. და სწორედ მე განუზომელი პატივ-
მოყვარეობა მაშინებს მე, რომ იგი არ დათანხმდება.

უნდილაძე (გაოცებულად). მაშინებს?!

ქეთევან. სწორედ მაშინებს.

უნდილაძე. ვერ გამოვიას იხე გამოდის თითქოს
შენ თვითონ გსურდეს რომ სააკაძე დათანხმდეს სა-
ქართველოში მოლაშქრე მტრის წინამძღოლობას!

ქეთევან. სწორედ მსურს და ეგ უნდა მოხდეს
რადღაც უნდა დაგვირდეს მე და შენ.

უნდილაძე. მაგრამ... მე მაინც ვერ გამოვიას...

ქეთევან (აწყვეტინებს). გასაგები გახდება მაშინ,
მოსახლენი როცა მოხდება, ოღონდ შენ ახლა უნდა
გაფრინდე დროგორმე გიორგი სააკაძე აქ მომიყვანო.
უნდილაძე. მაგრამ შაჰმა თუ დავგასწრო და
სააკაძეს უკვე შეხვდა და საქართველოში ლაშქრო-
ბაზე კიდევაც დაითანხმა?

ქეთევან. მე სწორედ ეგ მაშინებს-მეთქი. საა-
კაძე არ დათანხმდება და შაჰი უარისთვის იმასაც იხე
გაუსწორდება, როგორც მაშაშენს, ალავერდის-ხაც უნ-
დილაძეს. ამიტომ შენ უნდა იჩქარო, შაჰ აბასმა რომ
სააკაძე არ მოგვიყვას. იქნებ მანამდე შემახვედრო,
სანამ შაჰი დაიბარებდეს.

უნდილაძე. ვაითუ უკვე დაიბარა და...

ქეთევან. ნულარ აუოვნებ, ძმავ კეთილო, მე
შენ მოგენდე და ჩემთან ერთად მოგენდო ღმერთი და
საქართველო! (პირჯვარი გარდასახა).

უნდილაძე. მივფრინავ, ღვთაებრივო (სას-
წრაფოდ გადის).

ქეთევან (ღვთისმშობლის ხატთან). ყოვლად
წმინდაო დედაო ღვთისა, გეჯავები მახოლნიო ძე ჩემი
თეიმურაზ, ხელმწიფე შენი წილხვდომილი საქართვე-
ლოსი! (წყვილიანი ვანიკეთა და გამოჩნდა სახე თე-
იმურაზისა).

ქეთევანი და თეიმურაზი.

თეიმურაზ. დედა!

ქეთევან. თეიმურაზ, ეს შენ ხარ, შვილო?

თეიმურაზ. ჰო, მე ვარ, მე, ვეღარ მცნოა დედა?

ქეთევან. გამოცვლილხარ, შვილო.

თეიმურაზ. მუდმივმა დარდმა გამომცვალა, დე-
და — საქართველოს დარდმა, შენმა დარდმა, შვილ-
ბის დარდმა. შვილებზე წუხილს მაინც ვერ, მუდმივად,
დედა, ჩემი ღვთისა და აღექსანდრეს მისწველმა
მომიწელა, იმათ უნდა დავემარხე მე, იმათ დავებრ-
ებინე... (ქეთიანი აუვარდა).

ქეთევან. ცრემლი არ დამანახო, შვილო. უქმია
გლოვა ჩვენი, ახლა ომია და ომის დროს მამები ასაფ-
რებენ შვილებს და არა შვილები მამებს.

თეიმურაზ. მერე, მე ხომ დასაფლავებითაც
ვერ დავასაფლავებ ჩემი აღექსანდრე და ლევან, იხე
ჩამოხუცა ისინი ძალღატაკობა შაჰ აბასმა. არც შენ
დაგაკურებინა მაღლიანი ცრემლი მათ ცხედრებზე.

ქეთევან. რა გაეწყობა, შვილო, ალბათ რაიმე
უსაშველოდ მიძიმე ცოდვისთვის ვისკებით ჩვენ ეგ-
ზომ მწარე საწუთისოფლი ცხოვრებით.

თეიმურაზ. რსულ განსაცდელში დავლიე ჩე-
მნი უამნი და დღენია, სხვას ვისმე ჩემნი პატიუნი არც
ვის კი ამბად სძენია, თვალთავან ცრემლი უწვევტი
ნილოსის მსგავსად მდენია, ცუდად უსაქმოდ ყოფითა
ცნობისი გარდამშენია.

ქეთევან. ახლა რას შვრები, შვილო?

თეიმურაზ. ახლა „ვარდ-ბულბულიანი“ დაეწე-
რა, დედა, ვარდს ბულბული გავაუბნე, შემოდგომა
გაზაფხულსა, კვლავ სანთელსა პეტელი, მისგან დამ-
წვარ-დადაგულსა.

ქეთევან. შვილო, მისმინე...

თეიმურაზ (აწყვეტინებს). მაყალი, დედა...
ლექინ ჩემი სჯობს გვარად და ტპილად სასწინლად
ყურისა,

მაინც რუსთველსა აქებენ, მე იმან გამაგულსა.

ქეთევან (მაცარად). შეხედე, და უფრო მიგდე!
თეიმურაზ. რა იყო, დედა, რატომ მიწერები?

ქეთევან. უბედურო ჩემო შვილო, რუსთაველთან
გაჩიბრებას, იქნებ სჯობდა აღმაშენებელს გასჩიბრებო-
დი, ან გორგასალს, ან გიორგი ბრწყინვალეს?!

თეიმურაზ. რუსთაველთან გაჩიბრება კი ცოდ-
ვად მეთვალუნება?

ქეთევან. სწორედ, ისეთივე ცოდვად, როგორც
პაპაშენის, აღექსანდრე მეფის ცოდვიანი ნათქვამი.

თეიმურაზ. რომელი ნათქვამი?

ქეთევან. ღმერთო, გლეხები გამიწყვიტე და სა-
ნადირო ადგილები გამიმრავლეო.

თეიმურაზ. ეჰ, დედაჩემო, რა გაეწყობა. —
არა არს ცაცი რომელმან არც სცოდოს. მაინც ძლი-
ერი ცაცი იყო პაპაჩემი, მაინც თავისი ხალხის მომე-
ღელი და ამყვავებელი, მერე, როგორა წამებულნი,
გადაჩულებული შვილისიგან მოკლულნი.

ქეთევან. კარგი, შვილო, ახლა პაპაშენსაც თა-
ვი დააწებე და რუსთაველთან შეჩიბრებასაც. ქვეყანა
განსაცდელშია.

თეიმურაზ. როდის არ იყო განსაცდელში ჩვე-
ნი ქვეყანა?

ქეთევან. ფუჰ სიტყვათაგანებს თავი დაანებე,
კალამიც დააგდე და ხმალი აიღე.

თეიმურაზ. საყვედურით ნუ მეტყვი მაგას, დე-
დაჩემო. ჩემ ხმალს ერთი დამეც ქარქაშში არ გაუ-
თევია და არც არასდროს, კუმბოს ფიცრამდე, თეი-
მურაზ მეფის გველისპირული ქარქაშს არ მოიკით-

ხავს. მე იგივე ვარ სპარსეთისთვის, რაც დიდი პანინალი იყო რომისთვის. სისხლსაგან ვიცლები, მაგრამ სულაც დავიცლები და ჩემს მოსიხლად შამ აბასს არც შევურჩევდები, არც ბალიშზე თავს დავადებინებ.

ქეთევან. ხალხი როგორ გეყავს?
თეიმურაზ. მეუბოვებ მეტი მყავს, ვიდრე მეაკვან.
ქეთევან. ჩვენი დრო ის დროა, როცა ორივე ეზ ხელობა ქართველმა კაცმა ერთნაირად უნდა იმყოფებოდეს. მაგრამ მე იმას ვეძებ, რამდენი სწავლია ადამიანს შეუძლია დღეს ჩვენს ქვეყანას, უკვლამ რომ ხმალი აიღოს — მეუბოვებმა, მეაკვანმა?

თეიმურაზ. მამულიშვილებმა იკვან და მოღალატეებმა იმატეს. ხომ იცი, დედა, ჩვენებური კაცი, საყოფარ „მეს“ აყოლილი და გადაყოლილი, მე ვარ პირველი სიტყვაო, მე ვარ პირველი აზრო, მე ვარ პირველი ხმალიო, მე ვარ პირველი მკლავიო, მე ვარ პირველი მომღერალიო, მე ვარ პირველი მოტირალიო — პირველობას ტირილშიც რომ ვერ შეეღვავა ყოველი ქება, ხობა-დიდება ჩვენებურ კაცს მატროდენ თავისთვის უნდა — ყოველ ქორწილში სიძის ქება რომ ეხარბება, ყოველ ტირილში მიცვალებულის ქება... ჰკითხე ჩვენებურ კაცს — ვინაა შენს შემდგომ შორე ხმალი? და მანვე მოგიგებს მწყურალად: რატომ მეორე, ან მესამე, ან მეოთხე? შენ შეგიძლია მეთობ მეხუთე. უფრო მეექვსე. კიდევ უფრო მეშვიდე, მერვე... ჰხედავ? ქართველს ქართველისთვის „მეორე ხმალი“ კი დაენანა... მე რომ მეფე ვიყო, მე რომ სხასალარი ვიყო, მე რომ ერისმთავარი ვიყო! განუწიებელივ იქებება „მე“ ყოველი ჩვენებური ნაცრის მქვეყელის გულში.

ქეთევან. რას იზამ, შვილო, ქართველი კაცის გასაცარი სულის სიმძლავრე უპირველესად სწორედ მის პატივმოყვარეობაშია ჩაბუდებული და მეფის სიბრძნეც ის უნდა იყოს, სწორედ თავის ქვეშევრდომთა პატივმოყვარეობა ჩააყენოს ერისთვის და ქვეყნისთვის თვანაწირულ სამსახურში. უიხარია და ჩააგონე ყოველ ერისთავსა და ნაცარქვეყანას, ერისკაცსა და ერისწყულსაც, შენგან იწყება საქართველოში, შენს ხმალსა და მკლავს ეფუძნება სამშობლოს ბედ-იღბალი და ყოფნა-არყოფნა. გახსოვდეს, შვილო, ქართველი კაცი, როგორი ღვთისპირისგან გადავარდნილიც არ უნდა იყოს, ბოლოს და ბოლოს, ტბილი ქართულით მაინც შეიძლება მისი მოარშინებება, ენით-მეთქი, და არა ხმლით, ქართული ენით, დაილოცოს მისი სახელი!

თეიმურაზ. ვიცი, დედა. განა, იმიტომ მითქვამს — „სპარსული ენის სიტკომან მანწავლა მუსიკობა — რომ ქართული ენის მაღლი დეკარგე? მე ხემა ქართული ენით ვეჭიბებდი ღვთაებრივ რუსთაველსაც და ქართული ენის გადასარჩენად ვებრძვი სატანიერ შამ აბასსაც!

ქეთევან. რუსთაველს თავი დაანებე და შამ აბასი იკმარე!

თეიმურაზ. ნუ დამცინი, დედაჩემო.

ქეთევან. კარგი, შვილო. ახლა მითხარი, რამდენი ხმლი შეგიძლია, გამოხვიდე დღეს ბრძოლის ველზე? თეიმურაზ. დიდი-დიდი, ზუთი ათასი ხმალი ავწიოთ.

ქეთევან. მარტო კახელი, თუ მათთან ერთად თუშ-შავა-ხევსურნი?

თეიმურაზ. ყველა ერთად მაქვს ნაგულსმსვევი, ქეთევან (ჩაუთქრდა)... დავუშვებოთ რაი ათასი. თეიმურაზ. საღან დედა?
თეიმურაზ. ქართლიდან.
თეიმურაზ. ქართლი ტახტზე გამამადიანებული სვიმონ-ხანი ზის შამ აბასის ურბოქრილი ყმა და მონაქეთევან. უფრო დამიგდე თეიმურაზ, — საქართველოში შამ აბასისგან წარმოგავნილი სპარსთა ზხედრობა მიუშურება, 30000 მეომარი.

თეიმურაზ. ჰოოო!.. მაღლობელი ვართ, დიდი შამ აბას, ჩემი გამწვდელი, ერთხელ კიდევ რომ გავიხსენე! (ჩაუთქრდა).

ქეთევან. შეშინდი შვილო?
თეიმურაზ. რატომ მაიდრებ, დედა, შვიი რას მჭედა? უბრალოდ გავითვალე — ოცდაათს თუ ხუთი-ზე გავყოფთ, თითოზე რომ ექვსი მოგივიწეს.

ქეთევან. ათი ათასი ქართულიც მიუშავთ-მეთქი და მაშინ ერთ ქართველზე ორი სპარსელია შეგრჩებთ ხელში.

თეიმურაზ. ქართლი ხომ მტრის ხელშია-მეთქი და იქაურ ჯარს ჩვენს ბანაკში რად ვარაუდობ?

ქეთევან. ქართულითა ჯარს გიორგი სააკაძე შემოგიბრებებს.

თეიმურაზ. რა? ალბათ უფრო მატყუებს!
ქეთევან. არა, უფრო არ გატყუებს. იმ სპარსულ მხედრობას, რომელსაც შამისგან ნაბრძანები აქვს კახელთა სრული ამოწყვეტა და ქართველთა სრული გადასახლება — წინ მოუძღვის სწორად გიორგი სააკაძე.

თეიმურაზ. მაშინ, საბოლოოდ დაქცეულა საქართველო და ეგ არის!

ქეთევან. რატომ, შვილო?

თეიმურაზ. სააკაძის ხსენებაზე მათაშორის ომის შმორიანი სუნი მცემს, დედაჩემო.

ქეთევან. ჯერ სააკაძის ხმალი ქართველ კაცს არ მოხვედრია, შვილო.

თეიმურაზ. ჯერ უხმლოდაც ნახევარი მილიონი ქართველის ცოფა დაიდო კისრად და ახლა მისი საშინელი ხმლით რაღას დაგვმართებს!

ქეთევან. არ ხარ მართალი, თეიმურაზ.

თეიმურაზ. ჩემი თუ არ გჯერა, მანდ, ფერეიდანში ჩამოსახლებულ ქართველებს ჰკითხე.

ქეთევან. კითხვა რად მინდა, როცა მე თვითონ ვარ მომსწრეც და დამსწრეც ყოველთვის.

თეიმურაზ. ოთხი ავბედიოი წელიწადი — ჯიქისა 1614, კურდღლისა 1615, ნინაგისა 1616 და გველისა — 1617 — ოთხი სპარსული შემოსევა და კახეთმა დაკარგა ორი მესამედი თავისი მოსახლეობისა.

ქეთევან. ეგ ჩაიღინა შამ აბასმა.

თეიმურაზ. გიორგი სააკაძის შეგონებით.

ქეთევან. მეფე ხარ და მდაბალთა პირით ნათრევე კორებს აპყლიხარ.

თეიმურაზ. ლუარსაბ მეფეც ხომ სააკაძემ მოაკვლევინა ავწინა შამს.

ქეთევან. ემარა! შენ ისევ გიოქრია, სააკაძე რომ არ უყოფილიყო. ირანის ავი მბრძანებელი საქართველოს ბუწსაც არ აუფერნდა, არც შემოესვლიდა, არც სისხლს ადენდა, არც ხალხს აპყრიდა და გადაპყრიდა. ვიშ, მეფის სიბრძნეს დამიხედეთ!

თეიმურაზ. კარგი, კარგი, დედაჩემო, ნულარ

დამტკუნავ და პირდაპირ მითხარ, რას აპირებ, რა გავიზრახავს და მე რას მაწრაქებ?

ქეთევან. შენ შენი ხალხი საომრად ვაგმზადე, სააკაძე ჩამოსვლისთანავე ქართლს ააჯანყებს. შეერთდები, სპარსთა მხედრობას გაანადგურებთ, ქართლსა და კახეთს გაათავისუფლებთ და ერთ სამეფოდ შეკრავთ.

თეიმურაზ. და ქართლ-კახეთის ერთიან ტახტზე მეფედ ვინ უნდა დაჯდეს?

ქეთევან. ვინ, თუ არ შენ, მირონცხბეული გვირგვინოსანი?!

თეიმურაზ. და ყოველივე, რაც ახლა მითხარ, სააკაძემ უკვე იცის და თანახმაც არის?

ქეთევან. არა, ჯერ არ მინახავს და ახლა ველი.

თეიმურაზ. რომ არ დათანხმდეს?

ქეთევან. დათანხმდება.

თეიმურაზ. თუმცა, რას ვამბობ — შამშა სააკაძეს საქართველოში დაშტრობა უბრძანოს კი არა, ერთი თვალი ჩაუტრას და მაშინვე, დათანხმდება კი არა, ავფიონებული გამოქნდება.

ქეთევან. ჰო, შეილო.

თეიმურაზ. მაგრამ მაინც სასწაული რომ მოხდეს და არ დათანხმდეს?

ქეთევან. უმალ ჩემს სიკვდილს გაიგონებ.

მოქმედება მესამე

შამშა აბასი, შემდეგ — აბღია.

შაჰი. (ბოლოს სცემს. თითქოს ღლინებს, ბრახინად). ქართველების სისხლი ბლომად დავლიე, ჩამოახსი, ერთიც უნდა დავლიე!..

(შეჩრდება. თვალს დახუჭავს და თითების ბრმა შეხებით მარჩილობს) — წავა... არ წავა... დათანხმდება... არ დათანხმდება... წავა... დათანხმდება... (თვალს გაახელს) არ წავა, არ დათანხმდება და მაშინ მაგის სისხლიც — ჩამოახსი, ერთიც უნდა დავლიე... დავლიე... თუ დავლიე? რომელია სწორი ქართული? დავლიე, დავლიე... ერთი, მაგის... (ტაშს შემოჰკრავს).

აბღია (შემოდის). მე გვახელი, შენი ფერხთა მტვერი, დილო შამშაშა!

შაჰი. წითელი თუნგი და ოქროს თასი!

აბღია. აღესრულება! (სასწრაფოდ გადის. სწრაფადვე შემოდის და შემოაქვს თუნგი და თასი) აბა, ბედნიერო ალლაჰის ჩრდილო!

შაჰი (ჩამოართმევს). იცი, შენ, ემაწელო გურჯო, რა ახსია ამ სისხლისფერ თუნგში?

აბღია. შარბათი, სისხლის გამციებელია და გამყინავი. მან სიციხვლის გამოასალმა სიილო ლუთ წუთში, კამეჩი სამ წუთში და ალავერდი-ხან უნდილადე ნახევარ წუთში.

შაჰი. ყოჩაღ, ბიჭი, რა სხუა-სხუა გისწავლია!

აბღია. შენს წყალობით, მწყალობელი!

შაჰი. ჰო, რა მოხხარი შენ, რას გაიძახის დედაშენი, მაჰმადის ჰემარაბი სარწმუნოებებს რატომ არ ვეზიარებიო?

აბღია. მარტო დედაჩემი კი არა, ყველა ნაქართული რულამის დედა აგრე იძახის — სანამ ჩვენი დედოფალი ქრისტეს რჯულზე დგას, მანამ ქრისტეს

ტეს და ქართველ-ქალობას არც ჩვენ ვულაობებო. დიხ, აგრე იძახიან, მწყალობელი!

შაჰი. ჰმ, ჩვენი დედოფალიო, ჰა?

აბღია. დიხ. ჩვენი დედოფალიო, **ქეთევან** შაჰი. არ გათათრდება და არც ჩვენ გათათრდებიო, ჰა?

აბღია. არ გათათრდება, არც ჩვენ გათათრდებიო!

შაჰი. ქეთევანო, ჰა?

აბღია. ქეთევანო!

შაჰი. ჩიტიო, ჰა?

აბღია. ჩიტიო... რა ჩიტი?

შაჰი. აი, ის ჩიტი, გურჯებს რომ ჩამოსახის — „ნუ გათათრდები, ნუ გათათრდებიო“!

აბღია. ჰო, ჩიტი, ჩიტი, ეგეც რა მოიგონა!

შაჰი. ვინ?

აბღია. ქეთევან დედოფალმა. იმან მოიგონა, აბა მართლა რომ ყოფილიყო მაგისთანა მტკუველი ჩიტი, მე ვერ გავიგონებდი, განა? მე რა, სხვაზე ნაკლები ქართველი ვარ?

შაჰი. ჰა, ქართველი ხარ?

აბღია. მაშ!

შაჰი. მაგარი ქართველი!

აბღია. მაგარი!

შაჰი. აბა, თუ მართლა მაგარი ხარ და თანაც ქართველი, მოდი ჩემი სადღეგრძელო დალიე!

აბღია. შენი სადღეგრძელო? მე ყოველთვის ვსვამ შენს სადღეგრძელოს, ბედნიერო და მწყალობელი შამშაშა.

შაჰი. ჰო და, ახლაც დალიე!

აბღია. მაგრამ ახლა როგორ, რით?

შაჰი. აი! (თუნგზე და თასზე უთითებს).

აბღია. ახლავე, მწყალობელი! (მივარდა, თუნგი და თასი აიღო და ის იყო უნდა დაესხა და)...

შაჰი. შესდექ! საქმარისია, მაგარი ყოფილხარ, და არა ზოგიერთთვის ქალაჩუნა და ნეტით მაკე.

აბღია. მაღლობელი ვარ, ბედნიერო ალლაჰის ჩრდილო!

შაჰი. ახლა წადი და სააკაძე შემოვიდეს (აბღია სასწრაფოდ გადის. შაჰი მარტო, ღლინებს) „ჩამოახსი ერთიც უნდა დავლიე, ნახევარი კიდევ დანალევი მაქვს“ (გამოჩნდა გიორგი სააკაძე).

შამშა აბასი და გიორგი სააკაძე.

საკაძე. დიდება შენდა, დილო შამშაშა!

შაჰი. ოო, გიორგი, გამარჯობა შენი!

საკაძე. დიდმა ალლაჰმა მარად გამარჯვება გარჯუნოს, მარად გამარჯვებულო ხელმწიფეც!

შაჰი. ერთი აქეთ მოდექ!. (ათვლიერებს) იიფ. ვეკეცი ხარ და მიხარია... მიხარია, რადგან მე მგავხარ, აბა, მოდი, სარკესთან დავდგეთ (სარკესთან მიიყვანა). თუმცა შენ უფრო ტანადი ხარ, მაგრამ არ მწყინს, რადგან უღვაშები მაინც ჩემგან გაქვს ნასესხები. კი. ნამფილადე, უღვაშს გევიციები!

საკაძე. ნუ მათამამებ, მწყალობელი!

შაჰი. ახლა ეს მითხარ, მშაო გიორგი... ჰო... შენი დიდებული ოჯახი როგორ ბრძანდება?

საკაძე. უმაღლიბ, ისევ შენს წყალობით.

შპ.ი. ჩემზე ნაწუნი ხომ არა ხარ, გიორგი?
სააკაძე. რატომ ეკადრებ, ბედნიერო?
შპ.ი. აბა, ასე რატომ დამივიწყეთ, ძმავო გიორგი?
სააკაძე. დამივიწყეთ?! დღე არ გავა, რომ მე
შენს სამსახურად არ ვიღებ, მარად საომარ უნაგირზე
აშხერდებოდი და ხმელამართლად.

შპ.ი. რაღა სულ ომი და ხმალი გახსოვს, ადამიანო. იქნებ, სხვა რამეც ჰქონდეს კაციშვილს სანატრებელი, აი, თქვათ, შენს კეთილ, ქართულ ოჯახში, იმ ჭიხვის რქის ტრიალი, ქალბატონ თამარის ხელით გამოძიებული ნაქაპური. ჰო, ჰო, ჰო, მანც რა ვურტუთი, კაცო, იმ დღეს, რა პურმარაღი, რა ღვინო, რა შრავალჟამიერი! (წაუღმტრა) „მრავალ-ვაშიეროო“... მანც რას მღერის შენი პააკი! რა სიმღერა, რა ლექსი, რა საუყარელი ბიჭია, კაცო, რა საუყარელი, რა ანგელოზი, დედა, დედა! საამქვეყნოს არ ჰგავს ეგ ბიჭი, და ღმერთმა შეგარჩინოს... როგორ მიყვარს, როგორ მიყვარს და როგორ მიძვირებ იმის ნახვას!

სააკაძე. ოღონდ კი გაგვაბედნიერე შენის მობრძანებით, ბედნიერო, ოღონდ კი გაგვაბედნიერე და მშალ დაგვბედნიერე ჩემი კრძალული ოჯახი.

შპ.ი. ნამდვილი საქართველოს გაცნად მხოლოდ შენს ოჯახში შეიძლება, მაგრამ გვეოფნის ეს?!

სააკაძე. გვეოფნის, რა... განა, ცოტაა დღეს სპარსეთში ქართული ოჯახი?

შპ.ი. ცოტა არ არის, მაგრამ... არ აჯობებდა, რომ მთელი საქართველო იყოს აქ? ჰა, რას იტყვი შენ?

სააკაძე. რაღაც, ვერ გავიგე...

შპ.ი. რა ვერ გაიგე, ბრძენო გიორგი, რა არის შენი გაუგებარი ამ ქვეყანაზე?

სააკაძე. აბა, მთელი საქართველო აქ, სპარსეთში, რანაირად? უნდა ჩამოვიტანოთ, თუ რა?

შპ.ი. სწორედ უნდა ჩამოვიტანოთ, გინდა ჩამოვიყვანო, როგორც გინდოდეს ისე დაარბიო.

სააკაძე. მანც როგორ, რანაირად?

შპ.ი. რანაირად და ჩამოვიყვანოთ საქართველო ძირფესვიანად.

სააკაძე. ძირფესვიანად?!

შპ.ი. (უკვე მოთმინებადკარგული). ჰო, ჰო, ძირფესვიანად — ანუ ოჯახიან-სახლიან-კარიან-ძროხიან-ბარიან-ცხენიან-ცხვიარიან-ტილიან-რწყილიანად!... ახლა ხომ არის ვახაგები?! (მძიმე, ხანგრძლივი დუმილი).

სააკაძე. მამაკით, ხელმწიფეო, და ნება მომეცო... (თუნგსა და თასს წყეტანა).

შპ.ი. შესდექ, რას ბედავ?

სააკაძე. პირი გამიშრა და ერთის წვეთით რომ გავისვლო...

შპ.ი. ნებას არ გაძლევ. ჭერ გადავწყვიტოთ!

სააკაძე. რა?

შპ.ი. ყური დამიგდე, გიორგი სააკაძე. ხომ არ დავგიწყდა, რამდენი რამე გავაკეთე მე შენთვის. შენი გულისთვის მოვკალი მე ლუარსაზ მეფე, ჩემი საუყარელი ცოლისძმა. შენის გულისთვის ავაოხრე კახეთი და დედამუდიანად ავუარე და სპარსეთს გადმოვახაღე.

სააკაძე. სინამდვილეში ლუარსაზ მეფე ხელში ჩავიგდო შადიმან ბარათაშვილმა, მერე ლუარსაზი შენ მოჰკალი იმისთვის, რომ მან ჩემსავით როდი უარყო ქრისტიანობა, თან რუსებმა მოითხოვეს

მისი გათავისუფლება, შენ დადაწარი და მოაკვლიე მე; კახეთი თემურლანის დათმობლიზისა და შენის გებლობის გამო ააოხრე და აპყარე, ესეც სინამდვილე! შპ.ი. სინამდვილეს რა ფასი აქვს? შტოფურცელს გახლავს, ხალხი რას ამბობს. რომელ ქარსს უნდა გვრებ შენ, რომ ყველა უბედურება, რაც ამ ათი წლის მანძილზე, ანუ შენი სპარსეთში გამოქცევის შემდეგ, საქართველოს თავს დაატყდა, სწორედ შენის მიზეზით არ დაატყდა თავზე?

სააკაძე. ოოო, ხალხი, ხალხი, გზადაბნეული, გონდაბნეული...

შპ.ი. ვენაცავლე მაგ ხალხს, ქართველ ხალხს, რომელმაც დაბადა გიორგი სააკაძე, ვერ იგუა გიორგი სააკაძე, სასიკვდილოდ გაიმეტა გიორგი სააკაძე, გამაოკცია გიორგი სააკაძე და მე მარჯუა გიორგი სააკაძე — სამუდამოდ, სულით და ხორციით მარჯუა, და ახლაც ვენაცავლე მე ქართველ ხალხს, რომ გიორგი სააკაძეს საქართველოს მოღალატედ თვლის.

სააკაძე. ვაი ჩემს თავს!...

შპ.ი. და რომ დღეს გიორგი სააკაძის სახელი მსოფლიოში, პორტუგალიიდან იაპონიამდე, ევროპიკად გაჰქუხს, ვითომ ვის უნდა ვუმადლოდეთ ამას — საქართველოს თუ სპარსეთს? საქართველოში შენ ერთი არაუშავს-რა ბრძოლა მოიგე, ტაშისკარს, თურქები რომ დაამარცხე, და ეგ იყო და ეგ. იქაც ჩემი ჭარი გეხმარებოდა, დღელუმუშამედის სარდლობა. ლუარსაზ მეფეც შენზე ნაქვლებად როდეს იმამ მამის. ნამდვილი სააკაძური გმირობანი შენ აქ მოიხვეჭე. დიდი სპარსეთის წიაღში. ბაღდადის გმირიო, ერაყის გმირიო, ავღანეთის გმირიო, ინდოეთის გმირიო — გაიხახინა შენზე მთელს ენგელუნსაზე. აბა, ტაშისკარის გმირიო, თუ ვისმეს გაუგონია! ასეა, ძმავო, ასე! იმ შენს ნამცეცა საქართველოში, რა სიდიდის კაცია არ უნდა იქნე. შენს სიდიდეს ვინ დინახავს? თან იმისთანა ხალხში, სადაც ყოველ ნაცარქქიასა და რწყილისქულებთან თავისთავი მიანჩია ყოველის უღედეს ბუმბერაზად. თქვენი დავით აღმაშენებელიც, თავისი ქართული ძაღმოსილებით, სპარსეთს რომ მყოლიდა, ან ინდოეთს, ან არაბეთს, ან რომს, მაგის გვერდით ალექსანდრე მაკედონელსაც აღარავინ ახსენებდა, მაგრამ რა — ჩარჩა იმ თქვენს ნამცეცა საქართველოში და იმის სიდიდეს თქვენს მეთე არავინაც არ ახსენებს ამ ქვეყანაზე. თვითონ ალექსანდრე მაკედონელიც სპარსეთმა არ გამოსოფილიოვა?.. ან კიდევ, რომელი ერთი გაიხსენო. ჰო, აგერ, გინდა შოთა რუსთაველი და მისი „ეფესისტკაოსანი“ აიღე შენ „ესე ამბავი სპარსული“ და თავისი ქართული ნაფიქრალი სპარსულად რომ გაახურო, ვითომ შემიხვედითო გგონა შენ ეს? ეს არაბეთიო, ის ინდოეთიო, ხატეთიო, გულანშაროო, მულაჰანშაროო, რავა, ამით ადგილზე რომ ქართლ-კახეთი, იმერეთი, გურია და სამეგრელო ეძახნა — ვითომ მსოფლიო სახვედს მოიხვეჭდა ეგ თქვენი ლატივეციული შოთა? არ გეტყინოს შენ არაფერი!

სააკაძე. არ ვიცი, გავებდავ და მგონი ყველაფერი სულ მოღანად მაგრე არ უნდა იყოს, მაგრამ ეგ ხომ არაა შთავარი, არამედ ის, რაიც ახლა პირდაპირ უნდა ბრძანო შენ, მსოფლიო ხელმწიფემ.

შპ.ი. და პირდაპირ გვეუბნები გიორგი სააკაძე: დგას ჭარი საქართველოში სალაშქროდ, 30000 მხელა-

რი, რომელთაც მთავარსარდლად წარუძღვები შენ. პოდა, ჩახვალთ საქართველოში, ჩახვალთ და დაიბანაკებთ მარტოეთის ველზე, დაიბანაკებთ და მოიწვევთ კახელებს, უკლებლივ ყველა ბრძოლისუნარიან კახელს. მოიწვევთ ვითომ იმერეთს სალასქროდ, ეს კახელებს არ გაუკვირდებათ, რადგან მათ და საერთოდ აღმოსავლეთ ქართველებს იმერლები და საერთოდ დასავლეთ ქართველები ნამდვილ ქართველებად არც კი მიიჩნიათ. პოდა, მოვლენ კახელები და სწორედ ხარება დღეს — ახლა ხომ ქრისტიანთ ხარების დღესასწაული მოდის — სულ ერთიანად გაუღებთ კახელებს, ისე გაუღებთ, რომ უკან მისრობელსაც არ გაუშვებთ. კახელთა ამოწყვეტის შემდგომ კი, მაშინვე, შეუდგებით ქართლის მოსახლეობის აურას და გადმოსახლებას. ეს იქნება სწორედ საქართველოს ჩამოყვანა თუ ჩამოტანა სპარსეთში. და შენ თვითონ გიორგი სააკაძე, ყველაზე დიდი ქართველი, წამოუძღვები სპარსეთისკენ ჩვენს საუვარედ და დიდებულ საქართველოს. (მძიმე, ხანგრძლივი დუმილი) პა, რას იტყვი, გიორგი სააკაძე? (ისე დუმილი) რას იტყვი-მეთქი? (დუმილი). ხმა ამოიღე, სააკაძე! გესმის თუ არა ჩემი ქართული?!

საკაძე. ერთი, ჭერ პირი გავისველო (თუნგს მიწვდა).

შაჰი (არ დაანება). ხელი აიღე, ძარღვებს ნუ მიშლი! ჭერ, რაც გითხარი, პასუხი მომე!

საკაძე. მაშ, პასუხი, არა?

შაჰი. პასუხი-მეთქი! არ მეთამაშებია ახლა მე. სააკაძე. თამაშის გუნებაზე არც მე გახლავარ და პასუხიც ინებე — ეგ არ მოხდება!

შაჰი. არ მოხდება? რა არ მოხდება?!

საკაძე. არ მოხდება არც კახეთის ამოწყვეტა, არც ქართლის გადმოსახლება და მით უფრო არ მოხდება სამაგისოდ ჩემი წახვლა საქართველოში.

შაჰი. მაშ, უარი?

საკაძე. უარი!

შაჰი. საბოლოოდ და საუკუნოდ.

შაჰი. უღვაშს გაფიცებ!

საკაძე. უღვაშს გეფიცები.

შაჰი. ძმობას გაფიცებ!

შაჰი. ძმობას გაფიცებ!

შაჰი. ღმერთს გაფიცებ!

საკაძე. ღმერთს გეფიცები.

შაჰი. რომელ ღმერთს?

საკაძე. რომელიც შენ გაგიხარდება, გინდა ორივეს — ქრისტესაც, ალღაპსაც.

შაჰი. მაშინ... გაფიცებ პაატას!

საკაძე. ჩემ პაატას ვფიცავ, არც საქართველო დაიკვეცა, არც მე ვიქნები საქართველოს დამაქვევარი! (ხანგრძლივი, მძიმე დუმილი).

შაჰი. ყოჩაღ, გიორგი სააკაძე! ახლა კი მართლა გაქვს უფლება, პირიც გავისველო და ჩემი სადღეგრძელოც დალიო! (თუნგი აიღო, თასი გავესო და მიაწოდა) აჰ, შესვი, გამოს!

საკაძე. (თასი ჩამოართვა) შენი დღეგრძელობა იყოს, დილო შაჰინშაჰ! (თასი გამოსცალა და დადგა. ერთმანეთს შესტკვირან. შაჰი ლამის შეტდეს ჭკუაზე სააკაძის წაქცევის მოლოდინში).

შაჰი. მშვიდ... მშვიდობით, გიორგი სააკაძე!

საკაძე. ხელმწიფეო, ცუდად ხომ არ ბრძანებები? შაჰი. მე?!

საკაძე. სწორედ შენ, მწყალობლო შაჰი. მე... რაში მეთუხაბ?

საკაძე. მაშინ, რატომ მემშვიდობებ? უკვე დამითხოვე და უნდა წაიდი?

შაჰი. გიორგი!

საკაძე. ბრძანე, ხელმწიფე!

შაჰი. მითხარი, შენ როგორ ხარ, გიორგი?

საკაძე. მე დიდებულიად, განსაკუთრებით შენი დიდებული სადღეგრძელოს წყალობით. თუ ნებას მომცემთ, კიდევ შევსვამ ერთ სადღეგრძელოს (თუნგს წაქტანა).

შაჰი. არა (არ დაანება). მოიცა!

საკაძე. დიდებულია სასმელიც, საამურიც და გირჩევ შენც მიირთვა, დილო შაჰინშაჰ!

შაჰი. (ფეჭრობს) მოიცა... მოიცა... (ტაში შემოპკრა) ბიჭო, აბღია!

შაჰი, სააკაძე და აბღია.

აბღია (შემოდის). აქ გახლავარ, ბედნიერო ალღაპის ჩრდილო!

შაჰი. აბა, ახლა შენ დალიე ჩემი სადღეგრძელო (თუნგზე მიუთითა).

აბღია. დე?!

შაჰი. აისხი!

აბღია. (თუნგიდან ასხაპს თასში). აი, დავისხი...

შაჰი. დალიე!

აბღია. მე? (გიორგის მიაშტერდა).

შაჰი. მაგან უკვე დალია.

აბღია. დალია?! მერე?!

შაჰი. რა მერე! დალია და ალავერდს შენთან გადმოვიდა, დალიე! ჩემი სადღეგრძელოა!

აბღია (თასი აიღო). ალღაპმა დღეგრძელპყოს, დიდი შაჰინშაჰ! (თასი დასცალა. დაბარბაცდა. თასი გაუვარდა) აი, ახლა... ახლა კი ცხადად მესმის, დედოფალო, შენი ჩიტის ხმა — რეუ გათათრდები. რეუ გათათრ... (დაეცა და მოკვდა).

(შაჰი ღიბანს გაოგნებით შესტკვირის, ხან მკვდარს, ხან სააკაძეს).

შაჰი. გიორგი, ერთი მიზხედე, თქვენებურად. გიორგი. საბარლო ბიჭი... (თვალები დაუხუჭა, აიყვანა, გასვენა და მობრუნდა).

შაჰი, სააკაძე და შემდეგ უნდილაძე.

შაჰი, გიორგი!

საკაძე. გისმევ, ხელმწიფე.

შაჰი. მგონი ერთი სადღეგრძელო კიდევ გქონდა. სააკაძე. დიახ, მქონდა და ისევ მაქვს.

შაჰი. აბა, ახლა ეგაც დალიე!

საკაძე. საიპონებით, ოღონდ შენი ხელისხეული (თუნგზე ანიშნებს, შაჰი უსხამს და უცხებს. გიორგი საესე თასს იღებს). ამით შენს სადღეგრძელოს ვხვამ, ჩემო საქართველო! (თასი დასცალა და შაჰს გაუწოდა) ალავერდ, ირანის ლომო!

შაჰი. (თასი მაშინაულრად ჩამოართვა. დიბანს გამოლუნგებით უტკვირა სააკაძეს. მერე თასი ძირს დახეტოქა და აღრიალდა) აააა! აააააა!!! (დარბის და ღრიალებს).

უნ დე სააკაძე. (სასწრაფოდ შემოდის) აქ რა ხდება? (გიორგის ანიშნებს და ისიც სასწრაფოდ გადის). დილო შაჰინშაჰ!

შპი და უნდილაძე.

შპი. იმამ-ყული-ხან, მიშველე, მიშველე, ჩემო იმამ-ყული, მიშველე!

უნდილაძე. არ გეკადრება, ხელმწიფეო!

შპი. ამას რას მოვსწარი, ადამიანი?! საწამლაღი, რომელიც ხუთ წუთში კლავს სილოს, სამ წუთში კამეჩს და ნახევარ წუთში ადამიანს, ამან აქ, მოიწამლა კი არა, თითქოს წარაფის ღვინოს ელურწავდეს, და თანაც სადღერძმელოები არ გამიხურა, კაცო!

უნდილაძე. გიორგი სააკაძეზე ბრძანებ, ხელმწიფევე?

შპი. სააკაძეზე, სააკაძეზე, მაგისი სისხლი და-ლია ძალღებმა, მაგან ჩემი სისხლი გააშრო!

უნდილაძე. მაინც რა გაბედა, რით გაწყენინა?

შპი. შენც იცი, საქართველოში ჭარს ვაჭავენ? მთავარსარდლად ეგ ვუჩინე და, აბა, თავი ააგლო და ქვა... თუ ქვა ააგლო და თავი... თუ... ერთი სიტყვით, უარი, უარი!

უნდილაძე. ეგ რა მითხარი, ხელმწიფეო!

შპი. აბა, კაცო!

უნდილაძე. და უარი რომ შემოგებდა, ისიც (უღუნვე ანიშნა). იმიტომ დააღვეინე, არა?

შპი. დავაღვეინე რა,—დააღვეინე და ასეი რამდენიც გინდა, უქნა რაზე? მაგ ხომ ადამიანი არ არის!

უნდილაძე. უნდა გცოდნოდა, ღვთაებრივო, რაც მამაჩემზე გაკრიდა, სააკაძეს ის რას დააკლებდა?

შპი. კიდეც მაგას მუუბნები? მე ახლა კიდე გამწარება და ძარღვების აშლა მჭირდება? მამაშენი რა შუაშია, როცა მაგ საწამლაღმა ძირს დასცა სილო, დასცა კამეჩი!

უნდილაძე. ჰო და მართალი გიბრძანებია — სააკაძე მართლა ადამიანი კი არა, სატანა ყოფილა, რომ არც მშალი კრის, არც საწამლაღი წამლავს.

შპი. აბა, აბა, სატანა, კაცო, სატანა და დევი ავუსული, დევი ავსული!

უნდილაძე. კარგი, დაწყნარდი, მწყალობლო. მაშ, ძალიან გასურდა საქართველოში მოლაშქრე ჭარს სარდლად სააკაძე წაყოლოდა, არა?

შპი. ძალიან მსურდა და ახლაც მსურს, მაგის სისხლი კი გაშრა, მაგის!

უნდილაძე. მართლაც ძალიან ჭიუტია სააკაძე, თუმცა მაგისი სიჩუტე შეიძლება დაძლეულ იქნას.

შპი. როგორ, რანაირად, მითხარი, თუ ღმერთი გწამს!

უნდილაძე. არის ერთადერთი ადამიანი, ვისაც სააკაძე უარს ვერ გაუბედავს.

შპი. ვინ?

უნდილაძე. ქეთევან დედოფალი.

შპი. ქეთევან დედოფალი?

უნდილაძე. დიახ.

შპი. მაშ, ისეც იგი!

უნდილაძე. მხოლოდ იგი.

შპი. მერე, ქეთევან დედოფალი ჩვენი გულისთვის თავს გამოიდებს და სააკაძეს საქართველოში დაშქრობაზე სიტყვას ჩამოუგდებს? რაღაც არ მჭერა მე ეს.

უნდილაძე. მოგეხსენება, ქეთევანს ფრიად აშინებს, ვაი თუ შენ ქრისტეს რაჭულზე ხელის აღება მოსთხოვო, ამიტომ საქირთა იგი დავარწმუნოთ, რომ მის ქრისტიანობას არაფერი არ დაეუშქრება, უკეთუ

სამაგიეროდ იგი სააკაძეს საქართველოს სახელმწიფო გზაზე შეაყენებს.

შპი. (ჩაფიქრდა) ეგ, თითქოს, მართლაც სალი აზრი ჩანს, მაგრამ მაგ აზრის საქმედ ქცევას ვერ შეგუდებ?

უნდილაძე. ეგ მე მომანდო, ხელმწიფეო.

შპი. და შენ წარუდგენ სააკაძეს ქეთევან დედოფალს?

უნდილაძე. დიახ, მწყალობლო.

შპი. მაშ, იმოქმედე, ჩემო ერთგული!

მ ო ქ მ ე დ ე ბ ა მ ი ო მ ხ ბ

ქეთევან დედოფალი და გიორგი სააკაძე

საკაძე. არა, დედოფალო, არა, მე უარს ვამბობ საქართველოში დაბრუნებაზე.

ქეთევან. მაშ, ისეც ეშპაი თხრის გულსა შენსა, ისეც ჭოჭობთი ორთქლავს სულსა შენსა.

საკაძე. როგორც გენებოს, ისე გამლანდო და არ დაებრუნდება.

ქეთევან. და ჩემი შვილია ამის მიზეზი?

საკაძე. თეიმურაზ მეფეს ჩემი სისხლის დაღვეა სწყურია მთელი მისი წუთისოფელი.

ქეთევან. და ერთი თეიმურაზისთვის სწირავ მთელ საქართველოს?

საკაძე. თეიმურაზი არ არის მარტო. ჩემი მტერია ყოველი ბარათაშვილი, ყოველი ციციშვილი, ყოველი ჭავჭავაძე. ყველა ერთად მე მამბრალებს ღუერსაბ მეფის დღეუპვას, მე მამბრალებენ სამშობლოს ღალატს, საქართველოს აკლემას, აოხრებას, აურას.

ქეთევან. ყველაფერი დაიწყო შენი გამოქცევის დღიდან.

საკაძე. გამოვიქციე იმიტომ, რომ ჩემი ფასი აქ, სპარსეთში უფრო იცოან, ვიდრე იცოდნენ იქ, საქართველოში.

ქეთევან. ეგ გამოქცევამდე იცოდი, თუ აქ ჩამოსვლის შემდეგ შეიტყვე?

საკაძე. ეგ სულ ერთი არ არის, განა?

ქეთევან. კარგად იცი, რომ არ გახლავს „სულ ერთი“. გამოქცევამდე შენ საქართველოში დიდ მოურავს გეძახდნენ „დიდიო“, ვითარცა მხოლოდ დიდ მეფეზე იტყვიან „დიდსა“. შენ, აზნაური, ყოველ თავადზე მაღლა იდექი, მეფე სიძედ დაიხსი, დიი შენი საქართველოს დედოფლად დააბრძანებ, შენ იყავი მეფე-დედოფლის პირველი მრჩეველი, პირველი მწე, პირველი სპასალარი და ყოველივე ამას ეძახი დაუფასებლობას?

საკაძე. აი, ყოველივე ეგ ვერ მოითმინეს და სახლ-კარი დამიქციეს.

ქეთევან. ციცი, ბოროტად მოგეცენენ, მაგრამ სახლ-კარის დაქცევის სამაგიეროდ სამშობლოს დაქცევის უფლება ვინ მოგცა შენ.

საკაძე. მე, სამშობლოს დამაქცევარი? შენც ასე გჭერა, დედოფალო?!

ქეთევან. ვიდრე შენ, დილო გიორგი სააკაძე, გონს ვერ მოსულხარი, მეც იმათთან ვარ, ვინც შენ სამშობლოს დამაქცევრად გთვლის.

საკაძე. ვაი ჩემს თავსა! მე, რომელმაც საქართველო ავაყვავე, მე რომელმაც საქართველო მოვაწე-

სრიგე, მე რომელმაც სამეფო ტახტი განვატყვევე, მე რომელმაც საქართველოს წახადენად შემოქროლი თურქთა და ყირიმელ თათართა ურდო განადაგურე და ყოველივე ამის სანაცვლოდ — მე რომელმაც მოკვლა დამიპირეს, მე რომელმაც ოჯახი ამიწოკეს, მე რომელმაც სახლ-კარი გადამიწვეს — მე შეძახიან ქვეყნის დამაქცევარს?!

ქეთევან. მაგ შენს ყვირილში უველაზე მეტად, ბებერი, ძალიან ბებერი „მე“ მუყირას.

სააკაძე. კიდევ ერთჯერ „მე“ — მე საქართველოდან გამომაქციეს!

დედოფალი. საქართველოდან გაქცევა უკვე დაღატაკა საქართველოსი.

სააკაძე. მე საქართველოდან გამომაქცია უკიდურესმა უსამართლობამ-მეთქი.

ქეთევან. და სამართლის საქებრად ისევანში გამოიქცეო.

სააკაძე. შერე და რაო.

ქეთევან. მარტო შენ არ ხარ, საერთოდ ხდებია ხშირად ასე: ქართველებსგან განაწყენებული ქართველი სამართლის საქებრად და საჩივლელად საქართველოდან გარბის. მას ასე ჰგონია, უველგან კარგი და უკეთესია, სადაც თვითონ არ არის. ყოველი „საუკეთესო“ და „საუსუბო“ უცხოეთშია და გარბიან საქართველოდან განაწყენებული, „დაუფასებელი“ ქართველები თუ ისევანში, თუ სტამბოლში, თუ მოსკოვში. და შენც ამანირად გამოქცეული „საუსუბო და „გაუცხოებელი“ ქართველი ხარ, ჩემო გიორგი.

სააკაძე. მე! ასეთი...

ქეთევან. (განაგრძობს) და გარბიან საქართველოდან ქართველები და უცხო ცის ქვეშ, უცხო მიწაზე, უცხო ქუდებით უცხოვდებიან, უცხო ლუქანს ეძებენ, უცხო სახელს, უცხო ლოგინს, უცხო ქვეყანას ამძღვრებენ და ამრავლებენ, უცხო სისხლს აკეთილშობილებენ, ქართველობა არ დაგვწამონ, ამის შიშით სპარსეთში სპარსელებზე უფრო სპარსელობენ, თურქეთში თურქებზე უფრო თურქობენ, რუსეთში რუსებზე უფრო რუსობენ, ქართველები ქართველობას ემადლებიან, მაგრამ მათი ქართველობა მოსისხლეკებს არ ავიწყდებათ. და ჰამენ ქართველები ერთ-ერთი — თუ საქართველოში, თუ საქართველოს გარეთ, ხოლო საქართველოს ჰამენ უცხონი.

გიორგი. მეც ასეთი?

ქეთევან. შენც ასეთი — ერთ დროს ქართველი, ალა სპარსელზე უფრო სპარსელი.

სააკაძე. მე სპარსელი?!

ქეთევან. და შენმა სპარსობამ, მარტო შენ კი არა, კიდევ მრავალი ქართველი დაუყარა საქართველოს, რადგან მრავალმა ქართველმა მოგზაბა შენ, ვითარცა დიდს და სპაგალითოს.

სააკაძე. მაშასადამე, მე დიდი ვარ!

ქეთევან. სამწუხაროდ.

სააკაძე. სანწუხაროდ?!

ქეთევან. რადგან სწორედ შენმა სიდიდემ დააქცია საქართველო, შენ, ყველაზე დიდმა ქართველმა, საქართველოდან გაქცივის მაგალითი რომ აჩვენე, ვიმეორებ — მრავალი ქართველი გამოგყვა-მეთქი შენ, შენსავით გათათრდა, შენსავით გასპარსელდა, შენსავით დაეკარგა საქართველოს. შენ, დიდმა გიორგი სააკაძემ, საქართველოდან გაქცევა და გათათრება

მოხად აქცეო, მოდიხა და წახადეურობის მაგვივარი ქართველებისთვის.

სააკაძე. მაშ, ასეთი ბოროტება ნაყოფი შემეპყრობილია?

ქეთევან. სწორედ.

სააკაძე. ხოლო, ჩემი გმირობანი?

ქეთევან. რა გმირობანი?

სააკაძე. მე უპირველეს გმირად მივმობენ, დედოფალიო.

ქეთევან. მაინც რის გმირად გიხსენიებენ?

სააკაძე. გმირი ბაღდადისა, გმირი ყანდაპარისა, გმირი შერათისა, გმირი რომ-გურისა.

ქეთევან. ვინ გიხსენიებს ამდენ გმირად?

სააკაძე. ყველა, პორტუგალიდან იპონიამდე, და უპირველესად თვითონ შამ აბასი.

ქეთევან. და სწორედ მაგიტომაც არ ხარ გმირი. სააკაძე. და არც არასდროს არა ყოფილივარ?

ქეთევან. შენ მხოლოდ ერთხელ იყავი გმირი. სააკაძე. როდის და სად?

ქეთევან. იქ, საქართველოში, ტაშისკართან, თურქთა ურდო რომ განადაგურე, მხოლოდ მაშინ იყავი გმირი, ი-ყავი!

სააკაძე. ხოლო, მას შემდეგ?

ქეთევან. მას შემდეგ შენ გმირი აღარ ხარ.

სააკაძე. როგორ, მე რომელმაც მოვიგე ამდენი ბრძოლა, ავიღე ამდენი ციხე და ქალაქი, მე რომელმაც სპარსელი ერი გავაბატონე მთელს მსოფლიოზე...

ქეთევან. (აწყვეტინებს) ოოო, სწორედ მანა ვართ! ის ვინც უცხო ერს, თანაც საკუთარი ქვეყნის მოსიხსნელ ერს მთელს მსოფლიოზე გააბატონებს, იგი საკუთარი ქვეყნისათვის გმირი კი არა, დამღუპველი მტერია და სხვა არაფერია.

სააკაძე. დემტო ძლიერო, რაები მემსის!

ქეთევან. შენ ხარ მკედელი უცხო თესლთა ისტორიისა და შენი გულისხმაც თავდაყირა დგას.

სააკაძე. ეს რალს ნიშნავს, დედოფალიო?

ქეთევან. როცა შენ ფიქრობ, რომ ამაღლდი, მაშინ დაეცი. როცა გგონია, რომ მაღლდები, მაშინ იძირები.

სააკაძე. ნათლად მითხარი, უფრო ნათლად!

ქეთევან. ტაშისკარის გმირობიდან დაბლა დაე-შვი, უფსკრულიკენ, რამეთუ შენს მშობლიურ ერს მტერი მისი გაუძლიერე და გაუმძლავრე.

სააკაძე. მე სპარსეთში სწორედ საქართველოს გადასარჩენად გამოვიქციე.

ქეთევან. აბა, ახლა შენ მითხარ უფრო ნათლად!

სააკაძე. მე აქედან ჩარი უნდა წამეყვანა უღირსი მმართველობისგან საქართველოს დასახსნელად და გადასარჩენად.

ქეთევან. ჯარს ვინ მოგცემდა?

სააკაძე. შამ აბასი.

ქეთევან. მაშასადამე, საქართველოს გადარჩენა დააჩივრა სპარსელთა ხელით, და საკუთარი ერისადმი ყველაზე დიდი მტრობაც სწორედ ეგ არის, როცა სამშობლოს, ვითომ წესრიგის დასამყარებლად, უცხო სუსუვც. (პეტერო გამოჩნდა).

პეტერო. სწორედ ასეთი იყო ჩემს მიწაზე, იტალიაში, ძველს რომში, გნუეს მარციუს კორიოლანუსს, რომელმაც, თავის თანამემამულეთაგან განაწყენებულმა და გაქცეულმა, მშობლიურ რომს მიუსხია მისი

მოსიხვედ ვოლსებო. არავის ხეწნა-მუდარას არ გაუწინა მამინ ანგარში კოროლანუსმა, მხოლოდ დედის თხოვნას ვერ გაუძლო და ხელი აიღო მშობლიური ქალაქის მტრობაზე. და ნუთუ ახლა სააკაძე, ეს საქართველოს კოროლანუსი, არ შეისვენებს საქართველოს დედის ვედრებას (გაულონებადა).

სააკაძე, მე მამინ მხოლოდ თავდასულ თავაღთა, შადიმან ბარათაშვილისა და ფარსადან ციციშვილის დასახელებად ვაპირებდი ჭარის წყავანას.

ქეთევან. ჭერ ერთი, შენ არც გიფიქრა, რომ შადიმანზე მოქმედი ხმალი შადიმანამდე მის გლებს მოხვდებოდა და მეორეც — მაინც შენი მშობლიური შადიმანი უნდა გეჩრისო, უცხო შამის სიყვარულსა და მეგობრობას.

სააკაძე. (მძიმე ფიქრისა და დუმისლის შემდეგ) არასოდეს ასეთი სიმარტოვე არ მიგრძენია მე... სიმარტოვე და... სინატარავე!

ქეთევან. სიმარტოვის და სინატარავის დამღევის უტუტუარი საშუალებაც შენს ხელთაა, გიორგი სააკაძე!

სააკაძე. რა ჰქვია ამ საშუალებას?

ქეთევან. საქართველო.

სააკაძე. ისევ საქართველო!

ქეთევან. ისევ და ისევ. შენ საქართველომ დიდ გმირად დაგბადა და უდიდეს ერისკაცად გაგაზრდა, საქართველოს დაკარგვამ კი გმირობა წავართვა და სულმოდო ერისწყეულად გაქცია. ხოლო კვლავ გმირად და ერისკაცად შენი აღორძინება ოდენ და ოდენ საქართველოს ხსნას შეუძლია. დიან, დიდო გიორგი, ისხენ საქართველო და საქართველო გიხსნის შენ.

სააკაძე. დღერთო, დღერთო!.. საქართველო დავიხსნა და საქართველო დამიხსნის მე!

ქეთევან. სწორედ აგრე, და ამინ! გეტყვი შენ — მამული დავიბრუნე და მამული დავაბრუნებ!

სააკაძე. ამინ! მამული დავიბრუნე და მამული დამიბრუნებს მე!

ქეთევან. მამ, მიდიხარ საქართველოში!

სააკაძე. მივდივარ, დედიფალო!

ქეთევან. იქ გელოდება ჩემი შვილი, მეფე თემიურაზი კახთა ლაშქართი. შენ სპარსთა ჭარებს მიიყვან და დაბანაკებ მარტყოფის ველზე. აჯანყების განაზრახს უპირველესად გაანდობ ქართლის კათალიკოსს. მისი სიტყვა ფეხზე დააყენებს ყოველ ჭეშმარიტ ქართველს. ზურაბ ერისთავი მთაში გაგაზანდ, მთელი ქართველთა შემოსაყრელად, და ყველა ერთად, ქართლელნი, კახნი, მთიელნი — ხარება დღის გათენებისთანავე თვს დავით დამყრობთა ბანაკს. კვლავ მცირენი იქნებით თქვენ, მაგრამ ვითარცა თქმულა წმინდა სიტყვით „სუომან თქვენგანმან წარიქციოს ასი და ასმან თქვენგანმან ბევრეული“. და თქვენ გამარჯვებთ. მამ, მარტყოფი და ხარება! ვაიმეოვრე, სააკაძე!

სააკაძე. (იმეორებს) მარტყოფი და ხარება!

ქეთევან. ახლა კი მჭერა, გიორგი სააკაძე, რომ მართლა მიდიხარ საქართველოს გადასარჩენად, მაგრამ წასვლამდე მსხვერპლის სიდიდე თუ გიფიქრა?

სააკაძე. მსხვერპლი, რა მსხვერპლი, დედიფალო? ქეთევან. რაიც შენ, თუ დასჭირდა, უნდა ვასწირო საქართველოსთვის.

სააკაძე. უყუყუანოდ, მზად ვარ შევსწირო საქართველოს ჩემი სიცოცხლე!

ქეთევან. ევეც რომ საქმარისი არ აღმოჩნდეს?

სააკაძე. საკუთარი, ერთადერთი სიცოცხლეს გაწირვა საქმარისი არ არის, განა?

ქეთევან. სამშობლოსათვის საკუთარი სიცოცხლე ხლის გაწირვა ყოველი რიგანის მოქალაქისთვის ჩვეულებრივ შეწირვად უნდა შეფასდეს.

სააკაძე. მამ, საკუთარი სიცოცხლის გარდა სამსხვერპლოდ რაა დაგრჩენია?

ქეთევან. ყველაზე დდი, უზენაესი შესწირავი. სააკაძე. რა?

ქეთევან. შვილი.

სააკაძე. (დაიდრიალა) პაატა!!!

ქეთევან. შენდნეო მამულიშვილო, და უბედურლო მამა, შემინდი, განა?

სააკაძე. (მძიმე დუმისლის შემდეგ) მე არ ვიცი საკუთარი სიკვდილის შიში, მაგრამ მამას უფლება აქვს ეწინააღმდეგოს შვილის სიკვდილის.

ქეთევან. მხოლოდ პაატას გამწირველ გიორგი სააკაძეს დაუჭრებს და დაჰყვება ერთი.

სააკაძე. (მძიმე დუმისლის შემდეგ). შვილის გაწირვა... სხვამ ვინ გასწირა?

ქეთევან. მე გაწირე, და თემიურაზმა ორი გაწირა.

სააკაძე. და ახლა ჩემი რიგი დადგა?

ქეთევან. იქნებ, არც დადგა.

სააკაძე. (ნიმდით). ჰა, იქნება არ დადგა, ჰა, გამამხნევე, დედოფალი!

ქეთევან. ჰო, იქნებ არ დაგჭირდეს.

სააკაძე. ჰო, იქნებ არ დამჭირდეს...

ქეთევან. მაგრამ თუ დაგჭირდა, უნდა გასწირო!

სააკაძე. თუ?! თუ?! მამ შეიძლება არ დამჭირდეს!

ქეთევან. შეიძლება, თუმცა ნაყლებად შეიძლება, რაკილა სახეში უნდა გვექონდეს ცბიერება და სისასტიკე შამ აბასისა.

სააკაძე. (ხანგრძლივი, მძიმე დუმისლის შემდეგ) მამ, მე თუ წავიდე საქართველოში...

ქეთევან. (აწყვეტინებს) „თუს“ გარეშე!

სააკაძე. ჰო, „თუს“ გარეშე, ანუ უთოოდ... მე წავიდე საქართველოში და ჩემი პაატა აქ დარჩება...

ქეთევან. (აწყვეტინებს) ეგ სათოო.

სააკაძე. ჰო, სათოო... მაგრამ თუ დარჩა, დარჩება მარტოდმარტო, ურჩხულთან... და სიკვდილითან...

ქეთევან. არა, მარტო არ დარჩება შენი პაატა.

სააკაძე. მამ?!

ქეთევან. მასთან ვრჩები მე.

სააკაძე. შენ, დედოფალი?

ქეთევან. მე და პაატა ვიქნებით ერთად. და თუ წასვლა იქნა... ჩვენ წავალთ ერთად.

სააკაძე. ერთად?

ქეთევან. თუ წასვლა იქნა.

სააკაძე. თუ...

ქეთევან. მამ, მოიტა ხმალი, მამავ წმიდისა პაატა სააკაძისა!

სააკაძე. (ხმალი გაიძრო და მიაწოდა) ამა, წმიდაო დედოფალი! (და მის წინ მუსლი მოიყარა).

ქეთევან. (გვარი ვარდასახა ორივეს, ხმალსაც და ხმლის პატრონსაც) კურთხეულ და დამოცილ ხართ — საგლითა მამისათა, და ძმისათა, და სულისა წმიდისათა, ამინ!

ბრძოლად ვიდრედო — სახელითა მამულისათა, და
ენისათა, და ს.რწმუნოებისათა, ამინ!

და იმარჯებდეთ — ჭვარითა ნინო განმანათლებლი-
სათა, და ხმალთა დავით აღმაშენებლისათა, და სი-
ტყვითა შოთა რუსთველისათა, ამინ! (გიორგი ფეხზე
წამოაყენა).

შემ მახვილი წელთა შენთა, ძლიერო, და წარე-
მართ დახსნად შენი ხალხისა და სამშობლოსა!
(ხმალი გადასცა).

სააკაძე. ოო, წმიდაო დედოფალო!

ქეთევან. მაშ, მარტყოფი და ხარება!

სააკაძე. ამინ, მარტყოფი და ხარება!..

ქეთევანი, სააკაძე, შაპი, უნდილაძე.

უნდილაძე. (უცებ შემოდის) შაპი!

შაპი. (შემოდის) რა გადაწყვიტეთ?

ქეთევან. გიორგი სააკაძე, შენი ბრძანებისამებრ,
მიეშურება საქართველოში.

შაპი. გიორგი!

სააკაძე. დიახ, ხელმწიფე.

შაპი. მოდი აქ, ჩემთან (ცალკე განიპირა). მაშ,
მართალია?

სააკაძე. მართალია, ოღონდ ერთი პირობით.

შაპი. რა პირობით?

სააკაძე. პირობით იმისა, რომ ჩვენს დედო-
ფალს რჭულის გამოცვლა აღარ დასჭირდეს.

შაპი. პო, კარგი, კარგი, ეგ თავისთავად... და შენ
მიღიხარ!

სააკაძე. მივიღვარ.

შაპი. მაშ, მარტყოფი და ხარება!

სააკაძე. დიახ, მარტყოფი და ხარება. და მე
უკვე წავიდი...

შაპი. მოიცა, მოიცა! „მივიღვარ“, „უკვე წავე-
დი“, გაიძახი და მიხარია რომ მიიჩიარი, მაგრამ...

სააკაძე. (შემკრთალი) რა მაგრამ?

შაპი. მეც ცოტა მაინც ხომ უნდა გეცოდებოდე?

სააკაძე. შესაცოდები რა გვირს, ხელმწიფე?

შაპი. სააკაძე მიღის და მე უსააკაძედ ვრჩები —
ცოდო არა ვარ? ამიტომ ჩემთან შენი დარჩეს პაატა!

სააკაძე. პაატა?!

შაპი. პო პაატა და რა მოხდა, რომ შეშფოთდი?
აღსრულდეს!

სააკაძე. შეშფოთდიო?! რა შეშფოთება, რის
შეშფოთება!

შაპი. აბა, თვალები გამისწორე!

სააკაძე. აბა, თვალებიც! (მიამსტერდა).

შაპი. (ველარ გაუძლო). იქით, მიბრუნდი! შენ
მართლა ადამის თესლი არ უნდა იყო, დევო ავსულო!

სააკაძე. მაშ, მე მივიღვარ.

შაპი. შესდექი!

შაპი. შესდექი!
შაპი. შენ ჩემი შვილი ხომ გახსოვს, ჩემი უსა-
ყვარლესი სეთი-მირზა?

სააკაძე. როგორ არ მახსოვს, ამილახორის ქა-
ლისგან რომ გყავდა, დედოფალ თამარისგან, შენი
ყველაზე საყვარელი უფლისწული.

შაპი. და ისიც კი არ დავინდე, დალატზე უბ-
რალე ექვისათვის, გამოუძიებლად და განუყოფხავად
მოვაღვივეინე... ჩემი საყვარელი სეთი... (ტირილი
აუვარდა)... და მით უფრო, თუ შენ მიდალატე, მაშინ
შენი პაატა.

ქეთევან. წაი, გიორგი სააკაძე!

შაპი. (გაოგორკვა) შა! (ქეთევანს გახედა, მძვრე
გიორგის ვადაკრა თვალი) პო, წაი, წაი!

სააკაძე. (ყველს ცალკეულად შეეხებინა, უნ-
დის ქეთევანს გაუსწორა თვალი. უნდილაძემ შაპი
განიპირა. ქეთევანმა იდროვა და გიორგის ჭვართ
მინიწა). ამინ! (შესძახა, იმანად შაპისგან იღუმალ
ჭვარი ისახა და სასწრაფოდ გავიდა).

ქეთევანი და შაპი

შაპი. (ცხენის ფეხის ხმამ გამოარკვია) მაშ, ის
წავიდა!

ქეთევან. შენ უბრძანე და ისიც წავიდა.

შაპი. თუ შენ უბრძანე, დედოფალო!

ქეთევან. მეც ვუბრძანე, შენის ბრძანებით.

შაპი. კარგი, კარგი, თითქოს რაღაც გადო შეიქ-
რა — ჩემი ბრძანებით, შენი ბრძანებით, ანაირი
„მი-მო-ბრძანებით“... რა ქართულია ახლა ეს?! პო...
რაც არის, არის... რაც მოთავრია, პაატა აქ მყავს.
(ფეჭვის შემდეგ) პო, დედოფალო, ზოგი რამ სა-
ლაპარაკო შეთანაც მაქვს.

ქეთევან. ჩემთან, რის თაობაზე?

შაპი. აი, თუნდაც... ჭერ, შენი შვილის თაობაზე.

ქეთევან. რომელი შვილის? რომელიც ცოცხა-
ლი დარჩა, თუ რომელიც შენ მომიკალი?

შაპი. რატომ ასე ხაზგასმით, დედოფალო? ამ ენ-
გიღუწიანზე მართო მე და შენ როდი ვართ შვილის
სიკვდილით გაუბედურებული ადამიანები... მე ცოც-
ხალზე მოვახსენებ, თეიმურაზ მეფეზე, ჩემს გაზრ-
დილზე.

ქეთევან. გისმენ, ხელმწიფე.

შაპი. დედოფალო, მე საგანგებოდ დავკვირვები-
ვარ და დავრწმუნებულავარ, რომ, თურმე, სრულე-
ბითაც არ არის აუცილებელი სახელმწიფოს მინდა
და მინც ნიჭიერი და ბრძენი ხელმწიფე მყავდეს. პა,
რას იტყვი შენ, დედოფალო, ამის შესახებ?

ქეთევან. რა მოვახსენო, სწორად უცანურს
ბრძანებ. ყოველ შემთხვევაში, დღევანდელი სპარ-
სეთი ამის მაგალითად არ გამოდგება.

შაპი. ამისთვის მაღლობა მომიხსენებია, და სხვა
მაგალითებს დაგისახლებთ: ამასწინდელი რუსეთი
და დღევანდელი თურქეთი, რუსეთს ადრე უნიჭო მე-
ფეხები უდგნენ სათავეში, მაგრამ საქმეებს ჭკვიანი
მრჩევლები განაგებდნენ, ახლა თურქეთს უნიჭო სუ-
ლტანი მყავს, მაგრამ ქვეყანას ბრძენი ქართველი
გმირები მიუღებდნენ. მაშ, მოთავარი ნიჭიერი და
ჭკვიანი მრჩეველი ყოფილა სახელმწიფოში. მაგრამ
ვაი იმისთანა ქვეყანას, სადაც არც მეფე უქნა
ღმერთს და არც მრჩევლები! და რაღა დაგიძლოთ,
ანაირი უქციო მეფე და ჭკვიან მრჩევლებს მოკ-
ლებული ქვეყანა აღმოჩნდა შენი ძე თეიმურაზი და მი-
ხი კახეთი, აბა, მე ამას ვამბობ, და რას უსახუბებ შენ,
დედოფალო?

ქეთევან. ჭერ, შენ თვითონ რას იტყვი, ხელ-
მწიფეო?

შაპი. (გაოცებული) მე რას ვიტყვი? მე ხომ
ვთქვი!

ქეთევან. ჭერ ხომ საბუთი არ ჩანს შენი ნათ-
ქვამის.

შაპი. საბუთი? საბუთი ის გახლავს, რომ შენი
შვილი რუსეთისკენ ხელის პოტინს არ იშლის და

იმდენიც ვერ მოუხაზრებია, ხანამ მისი ელჩი საქართველოდან მოსკოვს ჩააღწევს, მოსკოვში მიიღებენ მოუსმენენ, შეისმენენ, რამეს გამოსწირავენ და გამონაწირი უკანვე ჩამოაღწევენ, ამას სკირდება ერთი წელიწადი, მე კი ჩემის ქარბეთი ერთ დღეში გავწინდები საქართველოში, — და ამჟამი უანგაროში და უტყუო საქვარს დამშვლილიც არავინ ჰყავს. (პასუხს უცდის, მაგრამ რაკი ვერ მიიღო, იყვირა) დამშვლილი (ქეთევანის მწყურალ გამოხედვას წააწყდა და ხმას დაუწერა) და როცა შვილი სიბრძნეებს სჩადის, დედამ არ უნდა დაუშვლოს?

ქეთევან. დედა დედა, მაგრამ თქმულ არს: „ცემა გვმართებს გამწრდელისა, რა ურმა ნახო ავად წრდილი“.

შაჰი. გამწრდელი, მე, არა?

ქეთევან. ეგ ხომ შენ თვითონ ბრძანე.

შაჰი. ესე იგი, შენ, დამშვლილი კი არა მრჩეველი ხარ შენი შვილისა, რათა ასე გაუთავებლად იტანტალის ჩრდილოეთის მოყრეულ და მოღიპულ გზებზე.

ქეთევან. მე არც მრჩეველი ვარ და არც დამშვლილი, რადგან მე ყოველმხრივ გზამოქრილი ტყვე ვარ და სხვა არაფერი.

შაჰი. ტყვე რა... ტყვეობაზე მომდევ და ჭერ რასაც ვაძიბო, იმასე ვიპოვებ. მაინც რას ჩააციდი იმეთი ამ რუსეთს. რუსხელმწიფეებს ჭერ თავისი ქვეყნისთვისაც ვერ მოუვლიათ რიგინ-პირიანად და თქვენ როგორღა უნდა მოვიარონ და გაპატრონონ. ან რატომ უნდა გაპატრონონ, თუ ხელ სპატრონო საკუთრებად არ გაგიზიან? ვითომ მართლა მხოლოდ ქრისტესიერი ამობისთვის შეინახავს და უპატრონებს საქართველოს რუსის ხელმწიფე? ვინ ქამს ახლა მაგას? ვინ არის მაგის ჩიტი?

ქეთევან. მაშინ, რაკი ეგ ითქმის რუსეთის ხელმწიფეზე, იგივე ითქმის სპარსეთის ხელმწიფეზეც. შაჰი. ჩემზე?

ქეთევან. თუნდაც.

შაჰი. მე თქვენთვის სიკეთე მომაცქს, ყოველი სიკეთე.

ქეთევან. მერე და, რისთვის, ვინ გთხოვს, ვინ გაწყუბებს, რისთვის ირჩებენ?

შაჰი. ორივესთვის — სპარსეთის და საქართველოს ერთნაირ წადილთა აღსრულებისთვის ვირჩებთ ჩვენ. არც თურქეთი და არც რუსეთი არ დაიშვება საქართველოში, რადგან ორივე დამპყრობელია და დამლუბველი ორივესთვის — სპარსეთისთვისაც და საქართველოსთვისაც.

ქეთევან. ხოლო სპარსეთი რაღა არის საქართველოსთვის?

შაჰი. ძმა, უფროსი ძმა.

ქეთევან. მაინც და მაინც უფროსი, არა?

შაჰი. ჰო ანე, რა... ძმათაგან ერთი უფროსი ხომ უნდა იყოს!

ქეთევან. რის მიხედვით, ბატონო?

შაჰი. რის მიხედვით და... მაგას არა აქვს მნიშვნელობა. უფროსია თუ უმცროსი, ძმა ძმა, მორჩა და გათავდა.

ქეთევან. არაფერიც არ მორჩა და არ გათავდა — ძმობაში უფროს-უმცროსობის წარამარა ძახილი, ძმობას კი არა, ბატონობა-დამონებას ნიშნავს და სხვას არაფერს.

შაჰი. მეტი ძმობა რაღა იქნება, თვითონ მე, შაჰი რომ ვემძობი ქართველებს. ქართულ ენასაც ქართველებზე ნაკლებად არ ვფლობ მე და ლემის მთელი სპარსეთიც ქართულად აღაპარაკდეს. შაჰი. მთელი შორის მაჩვენე თუნდაც ერთი ვინმე, ქართულისა ინჩინიჩი რომ გაეგებოდეს.

ქეთევან. ქართული ენა კი იცი, მაგრამ ქართველს რომ ენას სჭრი?

შაჰი. ენის მოჭრა გერჩინვით თქვენ ენის წართმევას.

ქეთევან. ენის წართმევა ბევრმა სცადა — რომაელებმა, არაბმა, მონღოლმა, თურქმა, მაგრამ ამაოდ.

შაჰი. მაგრამ, მოხდება როცა „ამაოდ“ აღარ იქნება. ამიტომ გიჯობთ, დარიალს გაუფრთხილდეთ და სპარსეთიდან ძმური გზით მოსული სიკეთე სიკეთედ იცანით.

ქეთევან. ერმა თავისი სიკეთე და კეთილდღეობა თვითონვე უნდა შექმნას, თავისი ხელით და გონებით, და მხოლოდ ამის მერე აქვს უფლება სხვის სიკეთესაც უზიაროს.

შაჰი. მაინც რომელი გზით მოსული სიკეთე აგირჩევია, დედოფალი?

ქეთევან. ყველა გზით, რომელიც ქართველ ერს საკუთარს არ წართმევს და დაუარგავს.

შაჰი. შეუღალ და ხსნას საიდნა ელთი — სპარსეთისგან, თურქეთისგან, თუ რუსეთისგან.

ქეთევან. ხსნის გზაც თვით ქვეყნის შიგნით უნდა მოიძებნოს, როგორც უშიშმეს დროთა ვითარებაში მაინც შეძლებს დავით აღმაშენებელმა და გიორგი ბრწყინვალემ. მაგრამ ვაი, რომ დედს აღარც ერთი გუყავს, აღარც მეორე, და რომ აღარ გუყავს, ეს ჩვენი უბედურება, ბედნიერება აღმოჩნდა სპარსეთისათვის.

შაჰი. რა? ვერ გავიგე მე ეს ქართული.

ქეთევან. ბედნიერია სპარსეთი, რომ შენ მოველინე, დიდელმწიფე, ბადალი დიდი კიროსისა და დარიოსისა. ბედნიერი ხარ იმიტად, რომ საქართველოს შენს პირისპირ აღარ მოუპოვება არც ვახტანგ გორგასალი, აღარც დავით აღმაშენებელი, აღარც თამარი.

შაჰი. (გუყენ) ჰა, ჰა, ჰა, დახე, ქალმა ქალიც დამიპირისპირა.

ქეთევან. ნუ მიწყენ, თუ ქალის დამცირებისთვის გაგახსენით: შენვე ნაკლები ხელმწიფეები არ იყვნენ იკონიის და ერზრუმის სულტნები, თამარმა რომ ერთს კუდილი ქვა ასროლინა და მეორე კი, ტყვედ წამოიყვანა და მას უკან ერთ თანგაინ ნაღმს გასცვალა.

შაჰი. ნაღში გაცვალაო?! ასე ხსტოკად გამიმეტე, არა?

ქეთევან. რა გაეწყობა, როცა ასეთია სინამდვილე, დილო ხელმწიფეც.

შაჰი. მაინც „დილო“, არა?

ქეთევან. დიახ, დიდი ხარ — ყველაზე დიდი აღმაშენებელი სპარსეთისა და ყველაზე დიდი დამპყვეარი საქართველოსი.

შაჰი. მე ერთ მთლიან სპარსულ-ქართულ შენობას ვაგებ, შეისმინეთ, ქართველებო, ჩემი ქართული!

ქეთევან. მაგ შენობაში აგებამდეც ნანგრევები

ჩანან აშკარად. არც აშენდება: ამდენი სისხლით და ცრემლით ნაჭერ ნიადაგზე.

შაპი. ჩერ დუნიაზე არც ერთი იმპერია არ აშენებულა სისხლისა და ცრემლის გარეშე.

ქეთევან. შიტომ დანგრევას არც ერთაც არ გადარჩენია და ვერც გადაარჩნა.

შაპი. შო და, ჩვენც ააშენოთ და ვანგრეთო ერთად.

ქეთევან. (გაევირვებულა) ერთად?!

შაპი. სწორედ ერთად.

ქეთევან. ეს რას ნიშნავს?

შაპი. ესე იგი, მე — მეფე და შენ — დედოფალი.

ქეთევან. ჩემი დედოფლობა ათი წლის წინათ დასრულდა და სიკვდილამდე ტყვეობით შეიცვალა.

შაპი. ტყვეობაც თავადეა და მე შენ გიძღვნი დიდი სპარსეთის დედოფლის გვირგვინს.

ქეთევან. ნუ იკადრებ ბოროტ ხუმრობას, დიდო შაპანს!

შაპი. მე ხელაყ არ მებუმრება, ქეთევან დედოფალი. მაკრად და მტკიცედ მაქვს გადაწყვეტილი — ქრისტიანობაზე ხელი ავადებინო, მაშაშადის სჯულზე მოგაკვირო და ელვად შეგირთო.

ქეთევან. (აღშფოთებულა, თავს ძლივს იჭერს). ჩასთვალე, აბას, რომ ყოველივე ეს უთხარი მკვდარს.

შაპი. მე გუბუნები სიცოცხლით ავსილს, უმშვენიერეს ქალბოთი სულდგმულს მარად ქალბოა-ჩა-უქრალ ქალს...

ქეთევან. (აწყვეტინებს) სიტყვას გადაიხიარ, სიტყვას ტებს და არ გეკადრება ეს, ხელმწიფეო.

შაპი. რა სიტყვას ვტებს მე?

ქეთევან. უკეთუ შე გიორგი სააკაძეს საქართველოში ღაშქრობაზე დაეთანხმებოდ, შენ ჩემგან ქრისტიანობის დათმობას აღარ მოითხოვდი.

შაპი. (დაბნა). ეგ მე ვთქვი, მაგრამ ისე არ მითქვამს... არც კიდევ ჩვენს ქორწინებაზე პირობაში არა-რა თქმულა. თუ გინდა, კეთხოთ უნდადამებს.

ქეთევან. ვითხოთ, არ ვითხოთ, რა აზრი აქვს? მე დიდი ხანია მეორე ქორწინებით ვიქორწინე მხოლოდ სიკვდილზე.

შაპი. ქეთევან, მე ვძლიე ყოველივეს რაც განვიზრახე. და ერთი ქალის სიყვარულსაც დაძვლევ, თუნდაც ქალი იგი იყოს ქეთევან დედოფალი!

ქეთევან. სიკვდილის დამღვევა ჩერ კაცთაგანს არვის შესძლებია ამკვეყანაზე.

შაპი. ქეთევან, ქრისტიანობისგან შენი განტევება და მაშაშადიანობაზე მოქცევა ჩემი უბრალო ახირება არ გეგონოს. საქართველოს ჩემს ქუაზე მორჩულებაში ასი თიმურაზ მეფეც ისე ვერ მიშლის ხელს, როგორც შენ ერთის ქრისტიანული სიყვარულს.

ქეთევან. ვაი რომ ჩემი სიცოცხლე აღარ კმარა მრავალი ქართველის სულმოკლეობის დასასრულად. ვაი, რომ ხშირად ჩემი ქრისტიანობა უძლეურია შენი ხელგაშლილი წყალობის წინააღმდეგ ბრძოლაში. ვაი, რომ ხშირად მჭობნი ქართული სულის წრთმევაში.

შაპი. უფრო შენ მჭობნი, რადგან ქართველთაგან უმტკიცესნი, შენის მიზაძვით, ქრისტიანობას არ ელ-ევიან. და შენგან ჭობნას ამიერიდან ვეღარ მოვითმენ.

ქეთევან. ნუღარ სწუხდები, დიდო შაპანს, რადგან სრულიად ამაოა ცდა ჩემი სულის შერყევისა,

შენ შეგიძლია სტანჯო და მოკლა ჩემი სხეული. ხოლო ქრისტის სჯული და საქართველო უჭადკო, მკარადული და მისი მოკლა არც შენ ძალგინის და არც შენს ღვთაებას. ამის შემდგომ მე საქართველო აღარ მრჩება და გთხოვ — ან მოკლა, ან და მარტო დამტოვო!

შაპი. (ფიქრობს. ყოყმანობს) კარგი, ჩერ თქვენს „სარებას“ დავუცადოთ და მერე ვნახოთ — შენ გაიმარჯვებ, თუ მე დავრჩები თანგაან ნაღში გადასაცვლილი! (გაღის).

ქეთევანი, მარტო.

ქეთევან. (მაცხოვრის ზატის მიმართ) უფალო, უფალო, დაუცხრომლად გვასწავლი შენ, რომ ყოველი ადამიანი მხოლოდ ზოგადი ადამიანია, ზოგადი მოყვასი, ზოგად ღვთის ძენი და ზოგადმანი. მაგრამ, უფალო, შენგან დღეისდღემდე რომ ყოველი ერთი მაინც თავისთვის გამოაჩენს და დანარჩენ ერთა დამდაბლებას მიეღობის? უველა ეს რომ ცალკეულად პირველობა და უკეთესობა აუჩემებია? მაშინ, ქართველმა რადა დაგშვა, რატომ მაინცა და მაინც ქართველისთვის უნდა იყოს აუცილებელი ვალდებულება ზოგად-მოყვასობა და მხოლოდ ამის შემდგომ მისი ეროვნულობა და ქართველობა? მსაქე და მისაქე, უფალო, მაგრამ ამინ გეტყვი შენ — დღემდე არც ერთი ერთი ისე არ იმეტებს თავის საყოთარ ეროვნულობას შენი საერთო საკაცობრიო „მოყვასობისთვის“, როგორც იმეტებს ქართველი. ასე მოსდგამს ქართველის ჭილაგს — უცხოეთის გზით მოსულ ყოველ „ზოგადსაკაცობრიოს“ უნდა შეერთოს და შეეწიროს საუთარის „თავის დაიწყებით“, და უცხო მოყვასის სიყვარულმა ქართველს ლამის მტრად მოსული უცხოელისადმი მტრობის უნარიც დაუკარგოს. მე კი, ვითარცა ქართველი, ქართველობას ვერ შევედი. და მხოლოდ ქართველობის სიყვარულით იწყება ჩემი სიყვარული ყოველი ზოგადი მოყვასისა და ქრისტესმიერი მშისადმი. მე არ ძალ-მძის ვუნდობა საქართველოს სიძულვილსა. მე ქართველი ვარ უწინარესად და სოლომონ ბრძენის იგავით ვამბობ: „რომელნი მე მძულდობენ, უყუართ მათ სიკვდილი“. იქნებ უფალო, პატარა რომ ვართ, უფრო მტრ სიყვარულს და ყურადღებას მოვითხოვთ შენგან? ღმერთს ყველაზე მეტად პატარები არ ივიწყებენ, მცირეტანოვანნი ეძებენ, პოულობენ და თაყვანები-ან ღმერთს, რადგან ერთადერთი იმედი და სასიოება მათი, ვითარცა მცირეთა და უმწეოთა — არის ღმერთი...

ქეთევანი და თინათინი.

თინათინი. (შემოდის) დედოფალი! ქეთევან. (შემობრუნდა) შო, თინათინ... მარტო ხარ?

თინათინი. პიეტრო მომევა. გარტო მიციდის. ქეთევან. ოოო, შენი პიეტრო.

თინათინი. ჩემი? ქეთევან. ახლა კი ნამდვილად შენი, თინათინი. პაატა?

ქეთევან. პაატაზე ფიქრიც კი უნდა დაივიწყო.

თინათინი. რატომ, დედოფალი, აკი შენ თვითონ მეუბნებოდი...

ქეთევან. გუბუნებოდი, მაგრამ ელვაზე უსწრა-

ფეს იცვლება ყოველივე, და... პაატას აღარ სცალია.
თინათინ. აღარ სცალია, ჩემთვის?
ქეთევან. აღარავისთვის, დედამიწაზე აღარავის-
თვის.

მთქმელებამისთვის

პიეტრო. შემდეგ თინათინი.

პიეტრო (წერს. მერე დაწერის კითხულობს).
„უნეტარესო მამაო ახლა აქ, სპარსთა ქვეყანაში დი-
დი სულიერი დამაბუღობაა. დამაბუღია ორივე ბა-
ნაი — სპარსელებისა და ქართველებისა ანუ შაჰ აბ-
ასისა და ქეთევან დედოფლისა. შაჰ აბასი დღე და
ღამ ღმუის და ზღვინავს. ქეთევან დღე და ღამ
ლოცულობს და მარხულობს. დღეს 25 მარტაა, „ხა-
რება“ და ორივე მოთმენლად ელის „ხარებას“ სა-
ქარტელიდან. ორივე თავის „ხარებას“ ელის. კიდე
ორი მოთვალვად შეავს ამ დროისად საქართველო-
ს — თურქეთი და რუსეთი. თვითონ საქართველოს
რუსეთი უნდა, ერომორწმუნე ქრისტიანებიერი მოძმე
ქვეყანა, მაგრამ თვითონ რუსეთს ჭერ ვერ მოეცვლია
საქართველოსთვის. უფრო დანახისხლად გაღმეტ-
რებული სპარსეთი და თურქეთი მეღვთვიან სპარ-
თველოს დასაუფლებლად, რადგან ისტორიის გაზო-
ცილილებთ ორივემ უტყუარად იცის — მხოლოდ ის
მხარე გაიმარჯვებს, ვის ღელშადაც აღმოჩნდება სა-
ქართველო, უმამაკესი და უნიკუერები ხალხის მშო-
ბელი ქვეყანა. ახლაც სპარსელები თურქებს იმიტომ
სჯანნიან, რომ უფრო მათ ქვეყანაში გამრავლდა და
გაძლიერდა ქართული სული. დღეს მთელს სპარსეთ-
ში არ მოიძებნება არც ერთი სახლი, რომელაც სავ-
სე არ იყოსო ქართველებით, მამაკაცებით თუ დე-
დაკაცებით. სპარსეთში არ არის არც ერთი დიდი კა-
ცი, რომელსაც არ ჰსურდეს, რომ ყველა მისი ქალები
ქართველები იყვნენ. იმიტომ რომ უმეშვენიერესნი არ-
იან ქართველი ქალები...“

თინათინ. (შემოღის) პიეტრო!
პიეტრო. მარიუჩა!
თინათინ. რაო, ქალებიო?
პიეტრო. მისმენდი შე უშეშკო?
თინათინ. არა, არ გისმენდი, თავისით მომესმა.
პიეტრო. (აფალიერებებს) ღმერთო ჩემო, რა
ღამაზია ეს გოგო!
თინათინ. კარგი, რა..
პიეტრო. შეც ზუსტად ასეთი ცოლი მეყოლება.
თინათინ. როგორიც მე?
პიეტრო. როგორიც შენ, ანუ თვითონ შენ.
თინათინ. ეს „ანუ“ რაღაა?
პიეტრო. მაშინ, „ანუ“ გარეშე — შენ.
თინათინ. კარგი, ზო, კარგი. დელოვალმა დაგ-
ვლოცა ჩვენი.
პიეტრო. დავლოცა და გავსურვა მრავალი შვი-
ლი.
თინათინ. და რამდენი უნდა იქნას ეს „მრავ-
ალა“?
პიეტრო. თოთხმეტი.
თინათინ. რატომ თოთხმეტი?
პიეტრო. რა ვიცო, ასე დამეხსენრა.

თინათინ. შენ რომ იცოდე, მეც დამეხსენრა.
პიეტრო. ეს სარწმუნო მგავს მარიუჩა.
თინათინ. ხარებას?
პიეტრო. ზო; ხარება... დავნიოქოვ
ცოთ, მარიუჩა! (იჩქებენ და ლოცულობენ): „დღეს
ცხოვრებისა ჩვენისა თავი არს, და საუკუნიოთა
დღეგრძელისა მის საიდუმლოსა გამოცხადება, რამე-
თუ ძე ღმრთისა ძედ ქალწულისა იწოდების, და გაზ-
რილად ახარებს მადლსა მას, რომელსა ვულაძებო
ჩვენცა ხმამალა: გიხაროდენ, მიამადლებულო, უფ-
ალი შენთანა, გიხაროდენ, სძალო უსძალოო!“ (შო-
დან ისმის ყვირია და ზარების რეკა, რომელიც თან-
დათან ძლიერდება და ბოლოს მძლავრ სახეობო გუ-
გუნდად ირთება).

თინათინ. ღმერთო ჩემო, რა ამბავია?
პიეტრო. ისქანდერი! არაქელ! რა მოხდა?
პიეტრო. ისქანდერ, არაქელ.
ისქანდერი. (გამოჩნდა) დღეს სპარსეთს დიდი
უბედურება ეწვია.
არაქელ. (გამოჩნდა) დღეს საქარველოს დიდი
ბედნიერება ეწვია.
ისქანდერი. დღეს გურჯისტანში ურჯული გი-
ორგი საყაძის წინამძღოლობით გურჯებმა ამოწყვიტ-
ეს სპარსული მხედრობა.
არაქელ. მარტყოფის ველზე, ხარების დადგო-
მისას გარიჟრაჟზე, შემოესივინენ ქართველები სპარსე-
ლთა ბანაკს. ბრძოლის დასაწყისშივე გიორგი საყაძე
მისი ძის, ავთანდილისა და კიდევ სამი ქართველას
თანხლებით, მიუხტა და ათ წუთში გაწყვიტა ყველა
სპარსი სარდალი.
ისქანდერი. და დედოფანენ გიორგი გურჯები უმე-
თაურად დარჩინეს სპარსელებს.
არაქელ. დედოფანენ და ისე ამოწყვიტეს, მხოლოდ
სპარსელიდან მხოლოდ ძლივს გამოეცვა სიკვდილს.
ისქანდერი. ოო, საყაძე, საყაძე! ასეთი მტერი
ჭერი არ მოსწრებია სპარსთა ქვეყანას!
არაქელ. ოო; საყაძე, საყაძე! ასეთი გმირი დი-
დი ხანია აღარ მოსწრებია საქრისტიანოს!
ისქანდერი. საყაძემ გურჯისტანი სამულამოლ
დაუჟარცა სპარსეთს.
არაქელ. საყაძემ სამულამოლ გაერთიანა ქართ-
ლი და კახეთი და ერთიან სამეფო ტახტზე დაბრძან-
და თიემურზაო.
ისქანდერი. დღეს შაჰ აბასი უბედურზე უბედურ-
ისა.
არაქელ. მარტ ქეთევან დედოფალი ბედნიერზე
ბედნიერია.
შაჰი. (სიცილით შეჰყრობილი) ახლავე პაატა
საყაძეს თავი გააგდებინეთ და შვილის მოკვეთილი
თავი მამას გაუგზავნეთ გურჯისტანში. ხოლო ქეთე-
ვან დედოფალი... ხოლო ქეთევან დედოფალი... აწა-
მეთ და კოცონზე დასწვით!

შენ ქართველი ხარ და — შენში განუზომლად დიდია ნიქი, სიმაჰაცე, სიქველ, სიყვარული ზოგად-მოყვანისა, სიყვარული მშობელი თქვენისა, სიყვარული ოჯახისა, სიყვარული კერისა და საკურთხევისისა. ხარ დიდსულთვანი, ხარ გულმოწყაღე, ხარ შემწყნარებელი, ხარ ტყუართმოყვარე, ხოლო, გაკანა და სხვისგან ისწავლე: სიყვარული სიბრძნისა — ბერძენთაგან; ფასი საკუთარი წარმომავლობისა — ჰაბირულთათაგან; სიყვარული და თანადგომა თვისტომისადმი — სომეხთაგან; ბეგითი კერტკა სამყაროსა — ინდოლოთაგან, მიზანწარფულობა — ჩინელთაგან; მტრის მტრულად ცნობა — არაბთაგან; მოთმინება და ამტანობა — რუსთაგან.

მოგიწოდებთ, ძმანო, შეიღწო, მამანო და დედანო, რამეთუ დაცვათ თათი თქვენი ვნებისაგან შურისა. გასწოვდეთ — ვითარცა ფანგი რქანასა, ასევე შური სკამს და განდევს სულსა კაცისასა. შური სახესაც უმხინჯებს ადამიანს: თვალი მემურნისა ხმელა და უათლო, დაწინე დაქმუქვნილ და დამუნარ, წარბნი ჩამოშებულ და ჩამომტრებარ, სული მულდა შემღვრულ, მსჯავრი მისი ყაღბია და არა კეშმარტ. საქმე შურიანისა არის უსათნოო, სიტყვა უმადლო და უპატიოსნო. როგორც ყორანნი მშვენიერებას და სურნელებს გვერდს აუქცევენ და სიძურობის მიეწაფებიან, ან ბუზნი საღსა და სურნელოვანს გაეკცვიან და დამლისა და წუთისი მიმართ მიეკცვიან — ასევე მოშურნენი ქველსა და სათნო საქმეებს ნვალით არ მიპხედვენ და მხოლოდ ხეწმეთა თვალთა და უამურთა დაესწრაფვიან. ვაი მემურნეთა, რამეთუ ორთავე ცხოვრებით ტანჯულ არიან შურიანითა გულთა თვისითა და ნუ ინერწყვიებით შურითა ერთმანეთად, ქართველნი!

ისწავლეთ და იწამეთ ეს, ქართველებო, გეაჭებთ, საქართველო ნუ მოგიკვდებათ!

ნურც მუცლისი მონა შეიქნებით, თვისტომნი და თვითრულნი ჩემნი! ნუ იქნები ანგარი და მომხევეკელი, ნუ გნებავს ყოველივე დაიმარხო მუცლისათვის შენისა.

ისწავლე და იწამე ეს, გაფიცებ ქრისტეს და საქართველოს!

უკეთუ პური ესურვებოდეს ქართველს, პურის ნაცვლად ნუ მიაწოდებ ქვას, უკეთუ თევზი ესურვებოდეს, თევზის ნაცვლად ნუ მიაწოდებ გველს.

ნუ იქნებით უმადლონი და ნუ შურთაცხუთ მდგომარეობასა თქვენსა. იკმარეთ და იმადლეთ იგი, რაიცა გაქვთ, დღობს წყალობით და პატიოსანი ოფლის დაქცევით. იყავით მადლობელი და ისწავლეთ განცდა ბედნიერებისა, რამეთუ ღმერთმა შეგქმნათ არსი არარსისაგან, მოგცათ ძალი აზრისა და სიტყვისა, შეგმადლოდ ხელოვნებანი ცხოვრებისანი, ნუ მიკეთვებენ შენთვის ნურაფერს, გამორჩეულად შენი „მესათვის“, რადგან ჩვენ, ძენი ადამიანი, თვითონ დროის კუთვნილება ვართ, წყარაფლმქარაღვი დროის რომელიცა წერტილთა ზედა დაკიდულნი და დროისავე უსასრულობაში ყოველ წმას დასანთქავად განშაღებულნი.

შენი საკუთრება ეი მხოლოდ შენი ქართველობა და იყოფი ფასი და აზრი შენი ღვთაებრივი გიშისა, შენი სისხლისა, შენი მიწისა, შენი ცისა, შენი მზისა! ეს აზრი დაიჭიშ შენსა რაშხელად.

იაზრე, იაზრე, და აზრი დაიჭიშ-მეთქი, რამეთუ აზრი არის ძირის-ძირი და კერის-კერი სამყაროსა, ანუ თვითონ ღმერთი დაუსაბამო და უსასრულო. ესეც იწამე და ისისხლე, საქართველო შენსა მუცელსა ვდებამ!

მულდა გასწოვდეთ, რომ ხართ მცირენი, ხართ ტანჯულნი, მაგრამ ძლიერნი და ნუ დაეცემით, რამეთუ თქმული არს: „ძლიერნი ძლიერადაცა იტანჩენენ“.

მაგრამ რად გინდა სიძლიერე და ტანჯვა სიძლიერისათვის, უკეთუ შენი სამშობლოს ფასი უცხო თხსლმა უკეთ იცის, ვიდრე შენ თვითონ?

ნუ გულარძნილობ, ქართველო კაცო, და მოეგე შენსა გონებასა დიდსა, რათა ერთ შავ დღეს შენსავ კერაზე, შენსავ უბეში და შენსავ წიაღში უცხო თხსლი ისე არ გაგომარჯვლდეს და დაგიძლავდეს, საკუთარი თხსლისაგანი საძებრად და სანატრად გექცე!

ნუ სკამს ერბომანეთს, ქართველებო, და ურთიერთ შეკმით საქართველოს ნუ აქმევთ სხვათა!

დიდი ხარ და დიდად ამაყი. მაგრამ ვის ეხმის, ქართველო კაცო, შენი ღვთაებრივი სიამაყისა ამ დედა-მიწაზე — ამ ქიშისა და შლამის შლეგიან წაწავზე, ანუ სიკვდილის ამ ბოროტ სარეწავზე?

სიდიდე და სიამაყე შენი აშინებს მტერსა შენსა, მაგრამ ახელებს კიდევ და გახლებულ მტერს იხსა დარჩენია, იმრავლის ვითარცა ქიქლა, და ქიქლას სიმრავლე არის რისი იმედი, მისი სასოება, რადგან ქიქლას უთვალავს დიახაც ძალუქს ღომისც თვალეები დაუყენოს ბოლოს და ბოლოს. ასეა, რადგან ქიქლას სიდიდე არა აქვს და ღომი ვერც დანახავს, ვერც მოახლებებს და არც იცის სად დაეცხრება მის დიდ სხეულს, სად დაშხამავს სასიკვდილოდ, უჩინარი გამოჩინებულს. ამიტომ მართებს ღომს ქიქლას დანახავს ისწავლოს და გაიწფოს.

ამიტომ ნუ გულარძნილობ-მეთქი, ქართველნი! იყავით მდგრადი, მარად მღვიპარად, იყავით ერთმანეთის თანამოხარება სიხარულსა შინა და თანამუხარენი მწუსხარებულსა შინა, და იგულსმოღვინეთ-მეთქი სიმბრალისათვის სიდიდისა თქვენისა!

იწამეთ ესეც, გაფიცებთ ღმერთს და საქართველოს! იქმენით ვითარცა გრდემლნი, რათა იცემებოდეთ და არა დაეცემოდეთ, არცა გვემისა და ცემისა ტკივილსა გამოჩინებულთ, არცა სულმოყულობას აჩვენებდეთ მტერთა თქვენთასა.

მცირენი ხართ და ნუ დაიქსაქსვით ცალკე გულეზად!

ძლიერენი ხართ და სიძლიერითა თქვენითა იქმენით იმედი მოყვარება თქვენთა!

იქმენით უმადლეს ორბოთანი და უშლიერეს ღომთანი!

დასაბამო და დასარბული ყოვლისა სიტყვისა და საქმისა თქვენისა იყოს ღმერთი და საქართველო!

აჰა, ყოველი სიტყვა და ყოველი ნატვრა, რომელიც შე, ჩემო დიადო თვისტომო, მოგართვი და მოგიბეზნიერე ჩემი აღსასრულის ფასს.

მოგესალმები სინათლითა უნათლესითა!

(და შეუღალე ქეთევანი კოცონზე ამაველ კიბეს). ის ქადაგე. (წინ გაღალღვა, ფირმანით ხელში) დედოფალო ქეთევან! ამ ფირმანით, ალღაპის დიადი აჩრდილო, დიდი შამ ახას, ერთხელ კიდევ გთავაზობს

განაგდო ქრისტეს სჭული და გახდე დედოფალი სრულიად სპარსეთისა და მეუღლე ბედნიერი შაჰინშაჰისა.

ქეთევან. გზა მომეცი, კეთილო კაცო! მწუქებსმა ვითილმა უკაც დასდვა სული თვისი ცხოვართათვის. მე უკვე ვეზიარე გემოსა სიკვდილისასა და ტკბილია იგი, უსაზღვროდ ტკბილი, რადგან სახელი მისი არის სიკვდილი საქართველოსთვის, გზა, მოყვასო! მე იქ სინათლე მელიოდება ზესთასაფლური!

(ისქანდერი ჩამოშორდა. ქეთევანმა აღმა სვლა განაგრძო. ცეცხლი ძლიერდება. კოცონის შუა წელზე ერთხელ კიდევ შედგა ქეთევანი). ოო, მაცხოვარო, ჩვენო ღვთაებავ, იესო ქრისტევ, შენმა აღსასრულმა კაცობრიობა დაუბრუნა კაცობრიობას. ახლა, გეაჩვები, მეც მიწილდო შენი ღვთაებრივი ძალმოსილება. რათა ჩემი კრძალული სიცოცხლის შეწირვით ქართველობა ქართველობისკენ შემოვებრუნო! (ზედსვლას

განაგრძობს. ხანძარი უფრო და უფრო ძლიერდება. ქეთევანი ორჯერ კიდევ შეჩერდა და ორჯერვე შესძახა): „იქმენინ ნათელი!...“ „იქმენინ ნათელი!“ (ცეცხლმა და სინათლემ აპოგეას მიიღწია. ქეთევანმა კოცონის ზეთაზე გამოიწინა, პირველი ისახა, ხელები გვარსახოვნად გაშალა და შესძახა):

იქმენინ საქართველო!

პიეტრო. „ფიატ გოგია!“

ისქანდერ. „რავანაიი გურჯისტანი!“

არაქელ. „დელიცი ვრასტანი!“

ქეთევანის ხმის მგრგვინავო ექო. „იქმენინ საქართველო!“

უნდილაძე. ოო, საქართველო, რა ძნელია შენი შვილობა! რა ძნელია და რა სანატრელი?!

დასასრულ

«САБЧОТА ХЕЛОВНЕБА»
(«СОВЕТСКОЕ ИСКУССТВО»)

№ 2, 1982

ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ ЖУРНАЛ МИНИСТЕРСТВА КУЛЬТУРЫ
ГРУЗИНСКОЙ ССР

ОТ СЪЕЗДА К СЪЕЗДУ

Публикуется доклад Э. Амашукели на XI съезде художников Грузии и краткое изложение выступающих на этом большом форуме (стр. 2).

ОДИН ДЕНЬ В ТБИЛИССКИХ ТЕАТРАХ

Впечатлениями от спектаклей театральных коллективов столицы республики делятся молодые театроведы (стр. 22).

Ежи Раковски

ЕГО ОБВОРОЖИЛ ДАВИД СТРОИТЕЛЬ

Статья о скульптуре Давида Строителя (автор — М. Бердзенишвили) перепечатана из журнала «Пиниязи» (стр. 30).

Кора Церетели

ОДЕССКАЯ АЛТЕРНАТИВА:
РАЗМЫШЛЕНИЯ, ПРОБЛЕМЫ

Автор размышляет о проблеме зрелищности в советском кино на фоне событий, развернувшихся после публикации режиссера С. Говорухина в газ. «Советская культура» (стр. 33).

Этери Галустова

БОЛГАРСКИЕ ВПЕЧАТЛЕНИЯ

Под рубрикой «Грузинское искусство за рубежом» печатаются впечатления театроведа Э. Галустовой о гастрольях театра им. Марджанишвили в Болгарии (стр. 37).

Важа Дзигуа

ГРУЗИНСКАЯ ПАНТОМИМА
ОБРЕТАЕТ СЛАВУ

Под рубрикой «Грузинское искусство за рубежом» публикуются материалы зарубежной прессы о гастрольях грузинского государственного театра пантомимы в Греции, Сирии, Турции, на Мальте, а также в Саарбрюкене, Берлине и Кёльне (стр. 43).

Тамара Чареквишли

ВОСПОМИНАНИЯ

В журнале публикуется «Лезгинка» (в записи комп. Ш. Милорапа), которой автора воспоминаний в детстве обучил З. Палиашвили (стр. 51).